

**Index For
Inclusion**

**Desenvolupar l'aprenentatge
i la participació
a les escoles**

escrit i editat per
Tony Booth
Mel Ainscow
Kristine Black-Hawkins
Mark Vaughan
Linda Shaw

publicat per:

CSIE Centre for Studies on Inclusive Education

en col·laboració amb:

Centre for Educational Needs, University of Manchester

Centre for Educational Research, Canterbury Christ Church University College

Resum

L'INDEX és una col·lecció de materials per donar suport a les escoles que estan en procés d'esdevenir inclusives. Es tracta de crear comunitats escolars de suport que promoguin alts nivells d'èxit per a tots els estudiants. El propi procés d'utilització de l'INDEX ha estat dissenyat per contribuir al desenvolupament inclusiu de les escoles. Encoratja el personal educatiu a compartir i augmentar els coneixements que tenen i els ajuda a examinar, detalladament, les possibilitats per augmentar l'aprenentatge i participació de tots els estudiants.

L'INDEX comprèn un procés en el qual l'escola fa una revisió de si mateixa en tres dimensions, que afecten a les cultures d'escoles inclusives i les seves polítiques i pràctiques. El procés implica una progressió mitjançant una sèrie de fases de desenvolupament escolar. Es comença amb l'establiment d'un grup coordinador. Aquest grup treballa amb el personal escolar, l'equip directiu, l'alumnat i els pares-mares o responsables per tal d'examinar tots els aspectes de l'escola, identificar les barreres a l'aprenentatge i la participació, decidir les prioritats que cal establir per al desenvolupament i donar suport i revisar el progrés assolit. La investigació compta amb un detallat conjunt d'indicadors i de preguntes, que obliguen les escoles a emprendre una exploració profunda i seriosa que suposa un gran repte en relació amb la seva posició de partida i amb les possibilitats inicials que tenen per avançar cap a una major inclusió.

Index for inclusion
Desenvolupar l'aprenentatge i
la participació a l'escola

L'equip de l'Index for Inclusion:

- Professor Mel Ainscow, Centre for Educational Needs, University of Manchester
- Kristine Black-Hawkins, investigadora, Open University
- Professor Tony Booth, Centre for Educational Research, Canterbury Christ Church University College
- Chris Goodey, Parent Governor, London Borough of Newham
- Janice Howkins, Head of Learning support, Whitmore High School, London Borough of Harrow
- Brigid Jackson-Dooley, Headteacher, Cleves Primary School, London Borough of Newham
- Patricia Potts, Senior Research Fellow, Canterbury Christ Church University College
- Richard Rieser, Advisory Teacher for Inclusion, London Borough of Hackney and Member of National Advisory Group on Special Educational Needs
- Judy Sebba, Lecturer, School of Education, University of Cambridge
- Linda Shaw, Co-Director, Centre for Studies on Inclusive Educational
- Mak Vaughan, Co-Director, Centre for Studies on Inclusive Educational

Agraïments:

Cal agraïr, en primer lloc, a la Dra Yola Center, de la Universitat de Macquarie, New South Wales, Austràlia, que, amb uns companys, va desenvolupar un *índex d'integració* per infants individuals. Al 1996, es van organitzar les primeres reunions entre Mark Vaughan del CSIE i el Professor Mel Ainscow al Centre for Educational Needs, Universitat de Manchester, per tractar sobre el model australià conjuntament amb el treball de Luanna Meyer i altres col·legues seus a la Universitat de Syracuse, EEUU. L'enfocament va passar de ser un *índex* per a un infant a ser un *índex* per a una escola. L'equip de l'INDEX es va reunir, tenint com a resultat una primera, segona i finalment tercera versió de l'Index for Inclusion per escoles.

Moltes altres persones han influït en el desenvolupament d'aquest treball. Ens agradaria destacar, entre aquestes, a Susan Hart, John MacBeith i Mara Sapon-Shevin. També cal agraïr especialment les LEA (autoritats educatives locals municipals) i les escoles que van formar part de l'experimentació de l'INDEX.

1997-98:

- Birmingham LEA: Ridpool Primary School and Nursery
- Harrow LEA: Cannon Lane First School
- Stockport LEA: Etchells Primary School
- Tameside LEA: Egerton Park Community High School, Flowery Field Primary School, Two Trees High School

1998-99:

- Birmingham LEA: Acocks Green Junior School, Frankley Community High School, Gilberstone Primary School, Golden Hillock Secondary School
- Bradford LEA: Beckfoot Grammar School, Buttershaw Upper School, Girdlington First School, Scotchman Middle School
- Harrow LEA: Harrow High School, Hatch End High School, St John Fisher RC First and Middle School, Welldon Park Middle School
- Tower Hamlets LEA: Bangabandhu Primary School, George Green's Secondary School, Morpeth Secondary School, Olga Primary School

Index for inclusion
Desenvolupar l'aprenentatge i
la participació a l'escola

Trobarem l'INDEX a:

CSIE 1 Redland Close, Elm Lane, Redland, Bristol B56 6UE, UK
telephone 0117 923 8450; fax 0117 923 8460

Fotografies Sally and Richard Greenhill

Disseny Susan Clarke

Producció Expression IP23 8HH

© Copyright CSIE Ltd 2000

ISBN 1 872001 82 3

Preu £24.50 (incl. UK p+p)

El CSIE proporciona informació sobre la inclusió i aspectes relacionats amb aquesta perspectiva (vegeu pàgina web <http://www.inclusion.uwe.ac.uk>). El seu treball està basat en els principis dels drets humans inclosos actualment a la Convenció del 1989 de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant i la Declaració de Salamanca de la UNESCO del 1994, així com dins del seu marc d'acció. El Centre està finançat en gran part per donatius de patrons particulars i fundacions, i altres ingressos de la venda de publicacions i donacions d'autoritats educatives locals, així com per subvencions ocasionals del Govern Central per a projectes específics, com el d'Index for Inclusion.

CSIE Registered Charity 327805; Registered Company 2253521

Fotocòpies:

Els CSIE, CEN i CER donen permís per a fer fotocòpies d'aquesta publicació a fi de promoure el procés de l'INDEX a les escoles.

CONTINGUT

Part 1

Un plantejament inclusiu pel desenvolupament de l'escola ·

Introducció ·

El procés de l'INDEX ·

L'enfocament a la inclusió en l'INDEX ·

El que les escoles esperen aconseguir ·

Part 2

El procés de l'INDEX ·

Fase 1: Inici del procés de l'INDEX ·

Fase 2: Conèixer l'escola ·

Fase 3: Creació d'un pla de desenvolupament d'escola inclusiva ·

Fase 4: Execució del pla ·

Fase 5: Revisió del procés de l'INDEX ·

Part 3

Dimensions, seccions, indicadors i preguntes ·

Dimensions i seccions ·

Indicadors ·

Indicadors i preguntes ·

Part 4

Enquestes i bibliografia ·

Part 1
Un plantejament inclusiu per
al desenvolupament de l'escola

Contingut

Introducció ·

Utilitzar els materials de diverses maneres ·

El procés de l'INDEX ·

Dimensions, indicadors i preguntes ·

El plantejament de la inclusió a l'INDEX ·

Desenvolupar un llenguatge per a la inclusió ·

Un model social de dificultats per a l'aprenentatge i discapacitats·

El que les escoles esperen aconseguir ·

Part 1

Un plantejament inclusiu per al desenvolupament de l'escola

Introducció

L'INDEX és una col·lecció de materials per donar suport a les escoles que estan en procés d'esdevenir inclusives, que inclouen els punts de vista del personal, els equips directius, l'alumnat*, els pares-mares/tutors i altres membres de la comunitat. Pretén millorar el que fins ara s'ha assolit en matèria d'ensenyament mitjançant la pràctica inclusiva. El procés de treball amb l'INDEX està en sí mateix dissenyat per contribuir al procés d'inclusió de les escoles. Encoratja el personal a compartir i construir a partir dels seus coneixements existents sobre què impedeix l'aprenentatge i la participació a les escoles. Els ajuda en un examen detallat sobre les possibilitats d'augmentar l'aprenentatge i la participació en tots els aspectes de la seva escola i de tots els seus alumnes. No s'ha de considerar com una iniciativa addicional per les escoles, com una opció més, sinó com una manera sistemàtica de comprometre's amb els plans per al desenvolupament de les escoles, donant prioritat al canvi, posant els desenvolupaments en pràctica i revisant el procés.

L'INDEX va ser elaborat durant tres anys per un equip de professors, pares-mares, equips directius, investigadors i representants de grups de discapacitats, amb una àmplia experiència en iniciatives per desenvolupar maneres inclusives de treballar. Es va experimentar amb una versió inicial a sis escoles de primària i secundària el curs 1997-98, amb suport del CSIE. Aquestes escoles van veure que l'enfocament donat va ajudar a obtenir una consciència d'inclusió, i els va permetre centrar-se en qüestions per al desenvolupament que d'altra manera haurien passat per alt. Arran d'aquesta experiència, es va realitzar una segona versió de l'INDEX. Va ser avaluada en un programa d'investigació detallat, finançat per la Teacher Training Agency, a disset escoles de quatre LEAs (autoritats educatives locals, municipals), durant el curs escolar 1998-99. El treball en aquestes escoles es va fer servir per a generar idees i materials que s'inclouen en la versió actual, que ha estat finançada pel Departament d'Educació i de Treball, amb la distribució gratuïta a totes les escoles de primària, secundària i especials i les LEAs d'Anglaterra (N d. T.: sistema educatiu comú d'Anglaterra i Gal·les).

Usos diversos dels materials

Els materials es poden utilitzar de diverses maneres, tot i que el procés de l'INDEX presentat aquí i descrit detalladament a la part 2 s'ha escrit suposant que s'inicia i es dirigeix des de dins d'escoles individuals. En algunes àrees, hi poden haver grups d'escoles treballant en col·laboració, i amb personal assessor de la LEA. Algun aspecte dels materials es pot fer servir de base per treballar amb un grup de professors, o directors a fi de fer-los més conscients sobre la inclusió que pot conduir, més tard, a un compromís més detallat amb els materials. L'INDEX pot ser utilitzat també per estructurar una investigació, individual o en grup, per part de professorat d'una escola.

Agraïrem els suggeriments que se'ns puguin fer sobre qualsevol ús possible dels materials que ajudin a promoure una reflexió més àmplia sobre la inclusió i condueixin a una participació més gran de l'alumnat a les cultures, currículums i comunitats escolars en general.

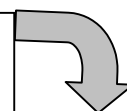
El procés de l'INDEX

A la part 2 es projecta una sèrie de cinc fases de treball seguint l'INDEX. La relació entre el procés de l'INDEX i el cicle que planteja la millora en una escola es troba a la figura 1. La primera fase comença amb l'establiment d'un grup coordinador per part d'un equip de planificació del desenvolupament de l'escola. Els membres d'aquest grup s'informen entre ells i la resta del personal sobre els conceptes, materials i mètodes de l'INDEX per tal d'acumular, conjuntament, coneixements sobre l'escola, obtenint-ho de tots els membres de la comunitat escolar. A la fase 2, els materials són utilitzats com a base per una exploració detallada de l'escola i la identificació de prioritats per al desenvolupament i la millora. La fase 3 exigeix la modificació del pla de desenvolupament de l'escola per reflectir-hi els objectius d'inclusió i les prioritats concretes identificades a la fase 2. A la fase 4, es porten a terme les millores i els desenvolupaments; i a la fase 5 es revisa el progrés aconseguit en el desenvolupament de cultures, polítiques i pràctiques inclusives.

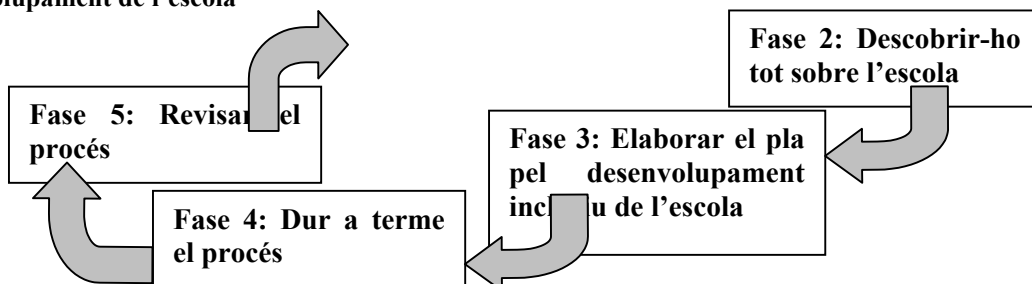
Figura 1

El procés de l'INDEX i el cicle de planificació de

Fase 1: Començar el procés

desenvolupament de l'escola

De totes maneres, l'INDEX no és només un procés de canvi planificat pas a pas, amb molta cura, com passa en molts enfocaments de planificació de desenvolupament de les escoles. L'INDEX també es preocupa de canvis en valors i en cultures que podran permetre a l'alumnat i al professorat d'adoptar pràctiques inclusives que van més enllà de qualsevol prioritat concreta. Amb un suport adient, el procediment de l'INDEX pot afegir un nou impuls al cicle de desenvolupament i millora de l'escola.

Dimensions, indicadors i preguntes

La inclusió i l'exclusió són processos explorats al llarg de tres dimensions interconnectades de la vida escolar: les cultures, les polítiques i les pràctiques.

Figura 2: Les dimensions de l'INDEX

Dimensió A: Crear CULTURES inclusives

Aquesta dimensió tracta la creació d'una comunitat segura, acollidora, col·laboradora i estimulante en la qual tothom és valorat com a base o fonament per a l'obtenció dels millors resultats possibles per part de tot l'alumnat. S'encarrega de desenvolupar valors inclusius, que compartiran tots el professorat, alumnat, equips directius i pares-mares/tutors i que s'ofereixen a tots els membres de l'escola. Els principis que sorgeixen de les cultures de l'escola inclusiva guien les decisions sobre les polítiques i les pràctiques de cada moment, per tal que allò que s'apren en conjunt sigui recolzat per un procés continuat de desenvolupament escolar.

Dimensió B: Produir POLÍTIQUES inclusives

Aquesta dimensió tracta d'inculcar la inclusivitat al bell mig del desenvolupament escolar, impregnant totes les polítiques de manera que augmenti l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat. Es consideren activitats de suport aquelles que augmenten la capacitat d'una escola per abastar tota la diversitat de l'alumnat. S'uneixen totes les formes de suport dins un sol marc i se les mira des de la perspectiva de l'alumnat i des del seu desenvolupament, més que no pas des de les estructures administratives i des del sistema educatiu i els seus resultats.

Dimensió C: Desenvolupar de PRÀCTIQUES inclusives

Aquesta dimensió tracta de fer que les pràctiques a l'escola reflecteixin les cultures i polítiques inclusives que aquesta hagi desenvolupat. S'assegura que les activitats de classe i extra-curriculars animin a la participació de tot l'alumnat i que utilitzin els seus coneixements i experiències de fora de l'escola. L'ensenyament i el recolzament són integrats conjuntament en l'articulació de l'aprenentatge i la superació de les barreres a l'aprenentatge i la participació. El personal docent mobilitza recursos dins l'escola i les comunitats locals per aconseguir un aprenentatge actiu per a tothom.

S'han escollit aquestes dimensions per dirigir el pensament envers el canvi a l'escola. Fins ara s'ha prestat molt poca atenció al potencial de les cultures escolars per promoure o impedir desenvolupaments en l'ensenyament i l'aprenentatge. És mitjançant les cultures de l'escola inclusiva que aquestes polítiques i pràctiques, aconseguides per una comunitat escolar, es poden mantenir i transmetre a nous professors i estudiants.

Si bé s'han de seguir en un ordre determinat, cal que les tres dimensions es considerin igual d'importantes per al desenvolupament de la inclusió dins d'una escola. Poden ser representades mitjançant els costats d'un triangle equilàter (veure figura 3).

Figura 3:
Les tres dimensions de l'INDEX

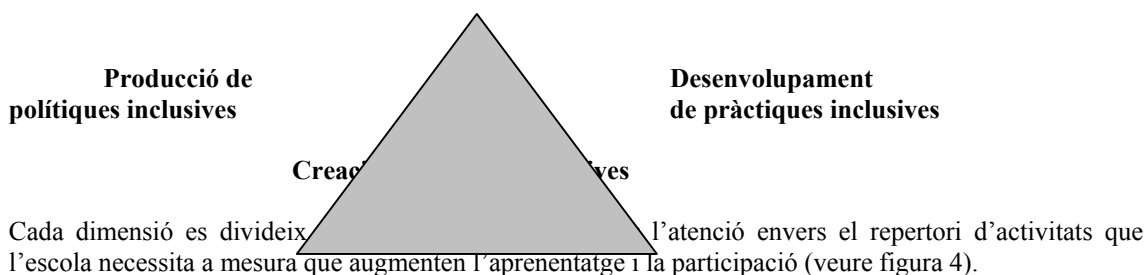

Figura 4: Dimensions i seccions

Dimensió A: La creació de CULTURES inclusives

1. Construir la comunitat
2. Establir valors inclusius

Dimensió B: La producció de POLÍTIQUES inclusives

1. Desenvolupar una escola per a tots
2. Organitzar el suport a la diversitat

Dimensió C: El desenvolupament de PRÀCTIQUES inclusives

1. Articular l'aprenentatge
2. Mobilitzar els recursos

També es poden utilitzar les dimensions i seccions per estructurar un pla de desenvolupament escolar parcial. Quan el significat d'una secció o indicador no s'enten gaire, es pot aclarir mitjançant una segona lectura de la breu descripció de les dimensions, els indicadors i el que hem anomenat subindicadors. Cada secció conté fins a dotze indicadors, i el significat de cada indicador queda aclarit mitjançant una sèrie de preguntes. Les dimensions, seccions, indicadors i preguntes ens proporcionen un mapa més detallat per guiar l'exploració de la posició actual d'una escola i per dissenyar futures possibilitats. A la part 3, trobareu àmpliament descrites les dimensions, els indicadors, els subindicadors i les preguntes d'aquests materials.

És important recordar que les dimensions se sobreposen: l'evolució o desenvolupament en les cultures escolars fan necessària la formulació de polítiques i la realització de pràctiques consistents entres sí. De totes maneres, hem tractat d'evitar la duplicació d'indicadors i de preguntes, i situar les preguntes en la dimensió que causi més impacte. En establir prioritats i canvis a la nostra escola, haurem de tenir en compte de quina manera una prioritat concreta de canvi associada a una dimensió provocarà la necessitat de canvis en altres.

Els indicadors estan escrits com afirmacions a les quals aspirem, per comparar-les amb les condicions actuals i establir prioritats i passos d'aproximació i de progrés. En algunes escoles, el personal docent i l'equip directiu potser decideixen que de moment no volen començar amb determinats indicadors, o que els indicadors proposats no reflecteixen la direcció que ells volen seguir. Preveiem que les escoles respondran de manera diferent les unes de les altres, i que cada una adequarà els materials a les seves pròpies necessitats, tot i reconeixent que la millora de l'escola comporta sempre alguna classe de qüestionament de les maneres de treballar inicials.

Les preguntes que segueixen a cada indicador ajuden a definir el seu significat de manera que se'n fomenta una discussió detallada. S'incita a la reflexió dels grups dins les escoles a partir d'un indicador determinat i estan pensades per fer emergir els coneixements previs sobre l'escola. Ajuden a aprofundir la investigació de l'escola, proporcionen idees addicionals per al desenvolupament d'activitats i serveixen de criteri per a l'avaluació del progrés. De fet, el que ja se sap previament sobre l'escola i les seves barreres a l'aprenentatge és una part essencial de la utilització de l'Índex. Treballar amb l'Índex no hauria de desviar l'atenció que cal donar a la comprensió de problemes i a les solucions que ja estan ben resoltes dins l'escola, o que ho podrien estar amb relativa facilitat.

En algunes escoles hi ha indicadors i preguntes que no s'hi poden aplicar. Per exemple, a les escoles que no són mixtes i a moltes escoles religioses que no estan pensades per escolaritzar a tots l'alumnat del seu entorn. Amb tot, aquestes escoles poden voler fer plans pel seu complet desenvolupament i voldran adaptar els indicadors i les preguntes per a satisfer el seus propòsits. Altres indicadors i preguntes fan referència a assumptes que són també responsabilitat de les LEAs, com per exemple l'accés a les

instal·lacions escolars i a les polítiques d'informació i d'acceptació d'alumnes. Confiam que les escoles i els responsables educatius treballin conjuntament de manera constructiva (des de les reformes arquitectòniques, fins els protocols per informes sobre necessitats d'educació especial, passant per les polítiques de matriculació) que encoratgin la participació de tot l'alumnat de l'entorn de l'escola dins dels objectius de l'escola.

Definició de 'suport' a l'Índex

La dimensió B conté una definició completa de què és "suport" o "suport a l'aprenentatge" entès com "el conjunt d'activitats que augmenten la capacitat d'una escola de donar cabuda a la diversitat de l'alumnat". Donar suport a persones individuals és només una manera d'intentar que tots els estudiants tinguin accés a les classes. També s'enten per suport, per exemple, les ocasions en què els mestres planifiquen temes o classes que tenen en compte diferents punts de partida i diferents estils d'aprenentatge dels estudiants; o quan el personal docent explora les possibilitats de co-tutoria amb l'alumnat. El suport és una part integral de tot l'ensenyament, i això queda reflectit en la dimensió C, en la noció d'"aprenentatge articulat". Tot i que la major part de la responsabilitat quant a la coordinació del suport pugui recaure sobre un nombre limitat de persones, tot el personal docent estarà involucrat en les activitats de suport.

L'enfocament de la inclusió en l'Índex

~~El desenvolupament de l'Índex s'ha basat en diversos treballs anteriors fets a Austràlia i a Nord-Amèrica~~ per part d'investigadors que van fer l'índex per evaluar la qualitat de la inclusió d'alumnat amb deficiències o discapacitats.^{1,2} Però contràriament a aquestes iniciatives anteriors, l'Índex engloba tots els aspectes de la vida escolar i es preocupa per la participació de tots els membres de la comunitat d'una escola. La inclusió es relaciona amb la recerca de totes les maneres en què l'escola pot excloure o deixar al marge alguns estudiants. Pot passar que les escoles que aparentment tenen èxit en incloure alguns estudiants amb deficiències particulars al mateix temps impedeixen la participació d'altres grups. A més a més, partim de la idea que la inclusió d'alumnat amb deficiències, que és un grup molt ampli i variat, rep millor tracte quan les escoles responen de tots els aspectes de la seva diversitat.

De vegades es veu la inclusió com si impliqués el moviment d'alumnes des de 'fora cap a dins' de les escoles en un sentit perifèria-centre, marges-majoria, suposant que estan "inclosos" tan bon punt pertanyen a l'escola. No obstant això, des del nostre punt de vista, la inclusió és un procés inacabable. És aplicable a qualsevol escola, tant si les seves cultures, polítiques i pràctiques reals són inclusives com si són excloents. Cal que les escoles esmercin el temps que calgui a fer un examen crític del què es pot fer per tal d'augmentar l'aprenentatge i la participació de la diversitat d'alumnat dins l'escola i el seu entorn.

La figura 5 mostra algun dels elements de la visió de la inclusió a l'Índex, que es poden fer servir com a punt de partida per a la discussió. El personal docent i altres persones vinculades amb l'escola aprofundiran la seva visió sobre la inclusió a mesura que treballin amb els materials de l'Índex.

figura 5 La inclusió en l'educació

- La inclusió en l'educació inclou els processos que fan que augmenti la participació de l'alumnat i que es reduïxi l'exclusió de les cultures, el currículum i l'entorn de les escoles locals
- La inclusió suposa reestructurar les cultures, les polítiques i les pràctiques a les escoles de manera que responguin a la diversitat d'alumnes del seu entorn
- La inclusió té a veure amb l'aprenentatge i la participació de tots aquell alumnat vulnerable a pressions d'exclusió, i no només d'aquells que tenen deficiències o dels que estan identificats amb "necessitats educatives especials"
- La inclusió té a veure amb la millora de les escoles tant pel personal docent com per l'alumnat
- La preocupació per a superar barreres a l'accés i a la participació d'alumnes concrets pot revelar buits en els esforços que una escola fa per tal d'atendre la diversitat d'una manera més generalitzada
- Tot l'alumnat té dret a rebre educació dins la seva localitat
- La diversitat no és vista com un problema que cal superar, sinó com un recurs per ajudar a l'aprenentatge de tothom.
- La inclusió té a veure amb l'establiment de relacions de suport mutu entre les escoles i el seu entorn.
- La inclusió en l'educació és un aspecte de la inclusió en la societat.

Desenvolupar un llenguatge per a la inclusió

“Inclusió” o “educació inclusiva” no és només un altre paraula per descriure “necessitats educatives especials”, sinó que suposa una manera diferent d’apropar-se al fet d’identificar i de resoldre les dificultats que sorgeixen a les escoles. El concepte “necessitats educatives especials” no s’empra en aquest document ja que pensem que l’enfocament amb el qual s’associa té limitacions quant a la manera de resoldre dificultats educatives, i pot ser una barrera pel desenvolupament de pràctiques d’inclusió en les escoles. Proporciona un etiquetatge que pot portar a reduir les expectatives. En concentrar-se en les dificultats que hi ha hagut, experimentades per part d’alumnes situats en algunes categories, podria desviar l’atenció d’allò que els altres han experimentat. Pot conduir a alguns mestres a pensar que l’educació dels estudiants de les seves classes identificats com de “necessitats educatives especials” és, en primer lloc, responsabilitat d’un especialista. Quan s’atribueixen les dificultats en l’educació a deficiències que pateix l’alumnat, s’emascaren les barreres existents a l’aprenentatge i la participació que es troben a tots els nivells del sistema, i però també oculten els processos i factors positius en les pràctiques, les polítiques i les cultures de les escoles que redueixen les dificultats educatives de tot l’alumnat.

De totes maneres, el concepte de “necessitats educatives especials” segueix formant part del marc de la política i de la cultura de totes les escoles i afecta a un conjunt important de pràctiques. Encara que legalment no estiguin obligades a emprar aquesta designació, la major part de les escoles nomenen algun mestre com a especialista o com a “coordinador/a de necessitats educatives especials” i se’ls encoratja a fer-ho mitjançant el Protocol (vegeu més endavant) per a la identificació i avaluació d’infants amb necessitats educatives especials, així com “les normes per als coordinadors de necessitats educatives especials” del *Teacher Training Agency*. Els noms “coordinador del suport a l’aprenentatge”, “coordinador de desenvolupament de l’aprenentatge”, o bé, “coordinador d’inclusió” pot ajudar a connectar el treball amb estudiants que tenen dificultats en aprendre amb preocupacions més àmplies d’ensenyament i aprenentatge existents per a tots els estudiants d’una escola. En altres aspectes hi ha fins i tot menys flexibilitat; per exemple, en el llenguatge dels informes, les etapes del Protocol, l’ús de Plans Educatius individualitzats (adaptacions curriculars) i la informació que les escoles han de proporcionar per justificar les despeses que comporten les necessitats d’educació especial. Si bé el canvi a una manera diferent de pensar sobre les dificultats educatives crea complexitat en obligar-nos a fer dues coses alhora, això no hauria de ser una innovació massa desconeguda per a mestres acostumats a enfrontar-se a diversos ‘fronts’ al mateix temps.

Barreres a l’aprenentatge i la participació

Dins l’*Índex*, el concepte “necessitats educatives especials” és substituït pel terme “barreres a l’aprenentatge i la participació”. Per tant, es considera que la inclusió té a veure amb la identificació i la reducció al mínim de les barreres d’aprenentatge i de participació i la maximització dels recursos per a recolzar la participació i l’aprenentatge. Es poden trobar barreres, així com recursos per reduir-les, en totes les àrees del sistema, dins les escoles i comunitats, i dins les polítiques locals i nacionals. Les barreres poden impedir l’accés a una escola o limitar-ne la participació. El que presenta la figura 6 pot ser útil per a compartir el que ja se sap sobre barreres que impedeixen la inclusió dins una escola.

figura 6 Respects a barreres i recursos

- Qui s’enfronta a barreres que dificulten l’aprenentatge i la participació a l’escola?
- Quines són les barreres que dificulten l’aprenentatge i la participació a l’escola?
- Com poden reduir-se al mínim les barreres que dificulten l’aprenentatge i la participació a l’escola?
- Quins recursos estan a l’abast per a donar suport a l’aprenentatge i a la participació?
- Com es poden mobilitzar recursos addicionals per donar suport a l’aprenentatge i a la participació?

Un model social sobre les dificultats en l’aprenentatge i sobre les discapacitats

La utilització del concepte “barreres a l’aprenentatge i la participació” per tal d’explicar les dificultats que troba l’alumnat, en lloc d’emprar el terme “necessitats educatives especials”, implica la perspectiva d’un **model social** sobre les dificultats en l’aprenentatge i sobre les discapacitats. Aquest és el model que es presenta al llarg de tot aquest document. S’oposa a un **model mèdic** en el qual les dificultats en l’aprenentatge es consideren el resultat de deficiències o debilitats personals. D’acord amb el model social, les barreres a l’aprenentatge i la participació neixen d’una interacció (de resultats negatius) entre l’alumnat i el seu context: les persones, les polítiques, les institucions, les cultures i les circumstàncies socials i econòmiques que afecten les seves vides.

Les deficiències són barreres a la participació en el cas d’alumnes afectats per malalties cròniques o per discapacitats. La deficiència sorgeix a partir de la interacció d’actituds discriminatòries, per accions,

cultures, polítiques i pràctiques institucionals amb discapacitats, processos dolorosos que poden ser temporals o bé malalties cròniques.

Una possible definició de discapacitat podria ser “una limitació de les funcions sensorials, intel·lectuals o físiques de llarga durada”⁵; però la noció d’una deficiència intel·lectual és problemàtica i podria suggerir una base física injustificada a les dificultats presentades. Si bé és relativament poc el que les escoles poden fer per a vèncer les discapacitats, sí que poden fer, i molt, per a reduir-les quan són per causa de barreres institucionals, personals o físiques d’accés i de participació.

L’informe Macpherson⁶, que va seguir la investigació sobre la manera en què la Policia Metropolitana havia portat el cas de l’assassinat de Stephen Lawrence a Londres, va cridar l’atenció de tothom durant un temps sobre el racisme institucional existent, no tan sols dins les forces de la policia sinó en totes les institucions, incloses les escoles i les oficines del Ministeri d’Educació. Pel fet que la gent sovint està més familiaritzada amb temes sobre racisme o sexisme que no pas sobre discapacitats, poden ser menys conscients del funcionament de les persones i de les institucions en la creació de la incapacitat. El racisme, el sexisme, el classisme, l’homofòbia, les discapacitats i el tracte abusiu comparteixen una arrel comuna d’intolerància vers la diferència i d’abús del poder existent per a crear i perpetuar desigualtats. En el projecte d’aconseguir que les escoles siguin més inclusives, s’estableixen les condicions per a què el professorat s’endinsi en el dolorós procés d’examinar les seves pròpies pràctiques i actituds.

Què esperen aconseguir les escoles

S’ha dit que la inclusió és “la peça clau”⁷ de la política educativa del govern. No estem suggerint que estigui a les mans del govern treure totes les barreres que no permeten la inclusió a les escoles però, de fet, moltes d’aquestes barreres existeixen dins de contextos sobre els quals les escoles tenen ben poc control. Per exemple, algunes de les barreres més poderoses que obstaculitzen l’aprenentatge i la participació estan associades a la pobresa i a la tensió que aquesta produeix.

Hem provat de mostrar en aquest document una visió clara i global del que la inclusió podria significar per al desenvolupament de les escoles. La nostra experiència ens diu que moltes escoles, fins i tot les que es troben en àrees econòmicament desfavorides, trobaran el nostre treball útil a l’hora d’analitzar què fan, en determinar les prioritats que els cal establir per canviar les coses i per posar en pràctica les esmentades prioritats.

Referències

- 1 Centre, Y., Ward, J. and Ferguson, C. (1991) *Towards an index to evaluate the integration of children with disabilities into regular classes*. Macquarie Special Education Centre, Sydney, Australia.
- 2 Eichinger, J., Meyer, L.H. and D’Aquanni, M. (1996) “Evolving best practices for learners with severe disabilities”. *Special Education Leadership Review*, pp.1-13
- 3 Department for Education and Employment (1994) *The Code of Practice on the identification and assessment of children with special educational needs*, London, DfEE.
- 4 Teacher Training Agency (1998) *National standards for special educational needs co-ordinators*, London, TTA.
- 5 Adapted from Disabled People’s International. 1981.
- 6 Macpherson, W. (1999) *The Stephen Lawrence inquiry*, London, HMSO.
- 7 Department for Education and Employment (1998) *Meeting special educational needs; a programme of action*, London, DfEE (p.8).

part 2
el procés de l'Índex

Contingut

- Fase 1 Començar el procés de l'Índex ·**
Establir un grup de coordinadors ·
Fer l'escola més conscient de què és l'Índex ·
Explorar el coneixement del grup ·
Preparar l'ús d'indicadors i de preguntes ·
Preparar el treball amb altres grups ·
- Fase 2 Descobrir-ho tot sobre l'escola ·**
Explorar els coneixements dels directors i del personal docent ·
Explorar els coneixements dels pares-mares/cuidadors i membres de les comunitats locals ·
Decidir les prioritats per al desenvolupament ·
- Fase 3 Produir un pla de desenvolupament complet ·**
Col·locar l'Índex dins el pla de desenvolupament de l'escola ·
Establir les prioritats dins el pla de desenvolupament escolar ·
- Fase 4 Implementar els desenvolupaments ·**
Posar en pràctica les prioritats ·
Sostenir el desenvolupament ·
Prendre nota del progrés ·
- Fase 5 Revisar el procés de l'Índex ·**
Avaluar els desenvolupaments ·
Revisar el treball amb l'Índex ·
Continuar el procés de l'Índex ·

part 2

el procés de l'Índex

Ara explicarem com es pot incorporar l'Índex a la planificació de desenvolupament de l'escola i com aquesta es pot beneficiar de l'Índex. El procés de l'Índex en si mateix contribueix al desenvolupament de la inclusió, a la vegada que fa que hi participi tot aquell qui està connectat a l'escola. El procés comença a partir del primer contacte amb els materials. L'Índex es forma a partir dels coneixements de tots els membres de l'entorn escolar i s'adapta a les circumstàncies particulars de l'escola. D'aquesta manera, anima tota l'escola a apropiarse del procés de desenvolupament inclusiu. Aquest és potser el pas més crític. Si s'espera que els canvis introduïts com a resultat de treballar amb l'Índex siguin sostenibles, caldrà que el personal docent i l'alumnat els vegin com millores en l'ensenyament i l'aprenentatge. Caldrà que formin part de les cultures de l'escola.

Les fases de l'Índex estan exposades detalladament a la figura 7.

figura 7 **El procés de l'Índex**

fase 1. Començar el procés de l'Índex (mig trimestre)

- Establir un grup coordinador
- Fer l'escola conscient de l'Índex
- Explorar el coneixement del grup
- Preparar l'ús d'indicadors i de preguntes
- Preparar el treball amb altres grups

fase 2. Descobrir-ho tot sobre l'escola (un trimestre)

- Explorar els coneixements dels equips directius i del personal docent
- Explorar els coneixements de l'alumnat
- Explorar els coneixements dels pares-mares/cuidadors i membres de les comunitats locals
- Decidir les prioritats per a dur a terme el desenvolupament

fase 3. Produir un pla inclusiu pel desenvolupament de l'escola (mig trimestre)

- Col·locar l'Índex dins el pla de desenvolupament de l'escola
- Introduir les prioritats dins el pla de desenvolupament de l'escola

fase 4. Implementar els desenvolupaments (de forma continuada)

- Posar en pràctica les prioritats
- Sostenir el desenvolupament
- Prendre nota del progrés

fase 5 Revisar el procés de l'Índex (de forma continuada)

- Avaluar els desenvolupaments
- Revisar el treball amb l'Índex

Caldrà completar les fases 1, 2 i 3 bastant abans que s'acabi l'any de planificació, per tal que les prioritats puguin entrar en el pla de desenvolupament de l'escola. Les fases 4 i 5 s'establiran al començament del nou any de planificació. La fase 4 posa en pràctica totes les prioritats del pla de desenvolupament de l'escola, incloent-hi les que han estat identificades mitjançant l'ús de materials de l'Índex. En la fase 5, es revisa el procés i es fan les modificacions que calgui. Els materials de l'Índex es fan servir per explorar el que ja s'ha aconseguit i per identificar les noves prioritats per l'any següent.

A mesura que l'exploració de les cultures, polítiques i pràctiques de l'escola tira endavant, es podran descobrir oportunitats per al desenvolupament inclusiu que no s'havien observat abans. El personal docent segurament tindrà la impressió que l'escola és menys inclusiva en alguns aspectes del que els semblava en un principi, com ha passat a algunes escoles pilot. Això podria equilibrar-se mitjançant el descobriment de recursos addicionals per a donar suport a la participació i pràctiques per part del personal docent, l'alumnat, els pares-mares/cuidadors i les comunitats que envolten l'escola.

fase 1

Començar el procés de l'Índex

(--Esquema--)		
fase 1 Començar el procés de l'Índex	Aquesta primera fase de l'Índex comença introduint el procés dins les estructures de planificació de desenvolupament de l'escola i s'hauria d'haver completat a mitjans de curs. S'establirà un grup de coordinació que reflectirà els subgrups i sectors principals de l'escola i que s'assegurarà que hi hagi una crítica constructiva a les perspectives actuals de l'escola. El grup s'informa a sí mateix sobre els materials i el procés de l'Índex. Es compromet a tirar endavant el procés amb tot el personal docent de l'escola i amb els pares-mares/cuidadors, alumnat i membres de la comunitat.	
fase 2 Descobrir-ho tot sobre l'escola		
fase 5 Revisar el pro- cés de l'Índex		fase 3 Produir un pla inclusiu
fase 4 implementar els desenvolupaments		

Establir un grup coordinador

És obvi que si l'Índex és un mitjà a utilitzar pel desenvolupament de l'escola, aleshores, l'equip directiu i un grup important d'altres docents experimentats s'hi hauran d'involucrar des del principi i planificar el treball que es farà referent a l'Índex, per tal de fer-lo coincidir amb els plans de millora ordinaris. Si ja hi havia un equip de planificació de desenvolupament de l'escola, aquest podria iniciar el treball i formar la part principal del grup coordinador. El coordinador encarregat del suport a l'escola (N d. T. : equivalent a la coordinació de les accions dels serveis educatius) hauria de formar part d'aquest grup. De totes maneres, potser caldrà fer el grup més inclusiu quant a la composició ètnica i de gènere de l'escola i ampliar-la perquè hi pugui incloure representants de les mares-pares/cuidadors i estudiants. El grup haurà de reflectir tots els aspectes de la vida escolar. Podrà incloure-hi noves persones a mesura que el treball progressi. Potser caldrà escollir un cap de grup en cas que aquest hagi de ser una persona diferent i no el cap de l'equip de planificació de desenvolupament de l'escola.

Incloure un amic crític

Recomanem moltíssim que s'inclouï dins el grup un "amic crític". Haurà de ser algú que no pertanyi a l'escola, però que la conegui força bé. Aquesta seria una tasca de suport més que d'inspecció, per part d'algú que gaudeix de la confiança del grup i de l'escola i que respectarà la naturalesa sensible d'algunes de les discussions que es duren a terme. Aquesta persona potser podria ajudar en la investigació detallada de l'escola i recollir opinions del personal docent, pares-mares/cuidadors i estudiants.

Comentari extret de les proves de l'Índex.

Qualsevol escola que vulgui emprar l'Índex farà bé d'unir-se amb una altra (o més) escoles per mantenir el moment pel canvi i per realçar la importància d'assumptes a debatre.

Una tasca de l'amic crític serà ajudar a garantir que l'exploració de l'escola vagi més enllà d'un examen superficial. De totes maneres, tots els membres de l'equip hauran de compartir aquesta tasca, oferint una crítica constructiva als companys per tal d'evidenciar les seves opinions i conclusions sobre l'escola. De la mateixa manera, quan algú fa una afirmació sobre l'escola hauria de fer-ho amb tacte i de manera que la seva opinió quedés oberta a discussió.

Les persones a qui se'ls ha demanat que acceptin la tasca d'amic crític a les escoles pilot són mestres d'altres escoles, assessor en temes educatius, psicòlegs escolars (psicopedagogs) o membres de grups de recerca universitaris. Una escola de primària i una de secundària van aprofitar l'oportunitat de l'Índex per establir lligams més estrets, fent que el coordinador de serveis educatius actués com a amic crític de l'altra escola; és a dir, intercanviant els amics crítics.

Dirigir els processos del grup

El grup coordinador hauria de servir de model quant a la pràctica inclusiva dins l'escola, funcionant en col·laboració, assegurant-se que tothom és escoltat amb tota atenció, tant si és un home com si és una dona, sigui quin sigui el seu origen o status, i que ningú domini les discussions. No es pot fer servir l'*Índex* com a crítica de l'aptitud professional de ningú, sinó com una manera de donar suport a l'escola i al desenvolupament professional. Cal que els membres del grup sàpiguen que poden confiar els uns en els altres i que es pot parlar lliurement en plena confiança.

Fer l'escola conscient de l'*Índex*

Després d'una breu sessió sobre l'*Índex* amb tot el personal docent, el grup podria anar creixent, de manera que les persones especialment interessades a formar-ne part, a involucrar-s'hi, poguessin manifestar-ho. És important que abans de prendre decisions específiques sobre planificació, s'informi als membres de tota la comunitat escolar sobre què és l'*Índex* i què es proposa fer de manera general.

El personal docent ha d'entendre que, en aquest punt inicial, el grup coordinador es limita a familiaritzar-se amb els materials, a conèixer i entendre el seu contingut i aplicabilitat. A aquesta sessió hi podria assistir algú aliè a l'escola, que ja hagi treballat amb l'*Índex* i amb els temes d'inclusió que es volen tractar; o bé podria estar dirigit per un membre del personal docent, com podria ser el cap del grup coordinador, que ja està familiaritzat amb els materials de l'*Índex*.

Explorar els coneixements del grup

Tot el professorat té coneixements i creences sobre què impedeix l'aprenentatge i la participació dels estudiants, tot i que de vegades és difícil establir prioritats concretes de desenvolupament a partir d'aquest coneixement. L'*Índex* ens dóna una oportunitat per fer que els coneixements comuns o les intuïcions personals es posin damunt la taula per tal de contrastar-los i tractar-los posteriorment. Els membres del grup coordinador hauran d'examinar els conceptes i elements de l'*Índex* i crear uns punts de vista comuns a l'introduir l'*Índex* als altres. Suggestim que treballin amb conceptes que mostrin el coneixement existent sobre les barreres a l'ensenyament i participació a l'escola i com es poden reduir al mínim. Caldrà fer una valoració sobre com es pot treballar des de l'*Índex* sobre aquest coneixement previ per estructurar una exploració més detallada de l'escola. Aquestes tasques es poden dur a terme en una reunió, o bé en una sèrie de reunions en les quals es treballin vuit activitats (vegeu més avall), amb un límit de temps definit a priori. S'haurà de preparar aquesta reunió llegint la part 1 amb molta cura. Probablement, sorgiran temes addicionals que el grup haurà de tractar i que hauran sorgit al llegir la part 1 o com a resultat de les activitats que tindran lloc.

Activitat 1 Què és la inclusió?

La figura 5 de la pàgina 12 ens mostra alguns elements de com abordar la inclusió. Hi ha altres maneres de pensar en referència a la inclusió, però aquesta és la de l'Índex. Les tasques centrals per a la inclusió són fer que l'aprenentatge i la participació de l'alumnat augmenti i que les barreres al seu aprenentatge i participació es minimitzin. Aquests són els objectius principals de la planificació del desenvolupament escolar. No esperem que tothom estigui d'acord amb tots dels detalls per abordar el projecte. Es pretén que l'Índex sigui prou flexible perquè pugui adaptar-se a una àmplia varietat de punts de vista a les escoles, sempre i quan es respectin els seus objectius centrals. La discussió sobre la inclusió revela sovint opinions molt fortes i no és probable que es puguin fer sortir del tot, o que les diferències d'opinió es puguin resoldre durant una breu activitat sobre la inclusió. A mesura que el treball progressi amb les dimensions, indicadors i preguntes al llarg de l'any, serà molt útil poder anar construint i compartint un abordatge més pràctic i concret de la inclusió. De totes maneres, suggerim que el grup coordinador dediqui, en arribar a aquest punt, algun temps a tractar cadascun dels elements de l'enfocament.

Activitat 2 Què és el suport a l'aprenentatge?

En la part 1 hem introduït una noció inclusiva de què és el suport a l'aprenentatge, i ho hem descrit com a "totes les activitats que contribueixen a la capacitat d'una escola per a respondre a la diversitat dels seus estudiants". Aquesta àmplia noció de suport és un concepte clau en l'Índex, i el grup coordinador ha de considerar en quina mesura aquesta definició afecta, ja d'entrada, la forma d'organitzar el treball de suport dins l'escola. Segurament, se n'haurà de tornar a parlar quan es discuteixin els indicadors i les preguntes en les activitats 5 i 6.

Comentari extret de les proves de l'Índex:

Veiem l'Índex com la base per futurs projectes sobre la capacitat de les escoles d'incloure estudiants amb necessitats diverses.

Activitat 3 Fer servir les dimensions de l'Índex

El grup coordinador haurà de discutir les línies generals de les dimensions donades a la figura 2 i com donar-li sentit per mitjà de les seccions i els indicadors de les llistes de la part 3. També s'haurà d'analitzar la inevitable superposició de les dimensions. Per exemple, es tracten els temes de valoració sota la dimensió C, però sens dubte la valoració també es veu afectada per polítiques escolars concretes (dimensió B). Això no queda reflectit en la dimensió B per evitar repeticions. Cada dimensió es divideix en dues seccions (o gran indicador), i el grup haurà de considerar com els enunciats que hi consten es poden utilitzar per estimular la discussió amb més profunditat.

Activitat 4 Barreres a l'aprenentatge i al desenvolupament

El grup coordinador hauria de començar per compartir els coneixements sobre l'escola, veient quin alumnat i quin personal docent es veu afectat per barreres a l'aprenentatge i/o la participació. Més endavant, haurien de posar en comú les seves idees sobre les barreres a l'aprenentatge i la participació en les cultures, polítiques i pràctiques de l'escola. També hem de reconèixer que moltes barreres poden estar situades dins de les comunitats locals i en les propies condicions socials, sobre les quals el personal docent té ben poc control. Ara bé, el que remarquem aquí és **què pot fer l'escola** per superar les seves propies barreres a l'aprenentatge i la participació. El grup podria iniciar la seva discussió al voltant de les següents preguntes:

- Qui es veu afectat per algunes barreres a l'aprenentatge i/o la participació a l'escola?
- Quines barreres hi ha a l'aprenentatge i la participació a l'escola?
- Com es poden minimitzar aquestes barreres?

Activitat 5 Recursos per donar suport a l'aprenentatge i al desenvolupament

Un altre dels conceptes centrals de l'Índex és la mobilització de recursos, que queda reflectit en l'enunciat que encapçala la segona secció de la dimensió C. L'Índex encoratja les escoles a reflexionar sobre el material i els recursos humans que actualment no estan plenament utilitzats, però que es podrien fer servir per a millorar l'aprenentatge i la participació de l'alumnat. Es tractaria de que, per exemple, allò que alguns mestres saben sobre àrees determinades del currículum o sobre metodologies docents es pogués compartir d'una manera més àmplia; o que el coneixement que els pares/mares tenen sobre els seus fills es pogués fer servir més sovint. En observar les barreres que hi ha a l'aprenentatge i a la participació es detecten sobretot grans buits en les pràctiques. L'anàlisi dels recursos humans és una oportunitat per dirigir l'atenció a aspectes positius de l'escola. Suggestim que els membres del grup coordinador segueixin analitzant els coneixements sobre l'escola arran de la discussió de les respostes del personal docent, els equips directius, l'alumnat, els pares-mares/tutors i de la comunitat a les preguntes següents, relatives als recursos que hi ha a l'abast de l'escola:

- De quins recursos es disposa per a donar suport a l'ensenyament i a la participació?
- Com es poden generar més recursos per a donar suport a l'ensenyament i la participació?

Preparar l'ús d'indicadors i de preguntes

Caldrà que el grup coordinador es familiaritzi amb els indicadors i les preguntes i en com es poden fer servir per explorar les cultures, polítiques i pràctiques en l'escola i amb tots els grups. L'objectiu de la utilització d'indicadors i de preguntes és treballar sobre els coneixements previs, fent-ho públic; i també fer que s'explori l'escola amb més profunditat. Però també és important no fer judicis precipitats i aplicar l'Índex a fer-se preguntes sobre pre-concepcions existents sobre l'escola. Si bé compartir els coneixements existents pot fer emergir prioritats de millora de tipus personal o compartides per subgrups, totes elles s'haurien de considerar provisionals fins que hi hagi hagut una consulta més àmplia i s'hagi analitzat l'escola fent servir indicadors i preguntes per a dirigir l'atenció cap a aspectes de la vida escolar que poden no haver-se observat amb antelació.

Activitat 6 Examinar els indicadors

Els membres del grup coordinador s'hauran de llegir amb cura la llista on es presenten els indicadors. Hi ha un mètode que ha resultat útil com a punt de partida per tal que els grups es familiaritzin amb els indicadors, i és imprimir cada indicador, o bé la seva lletra i número, en una tarja separada. El grup les organitza en 4 piles segons la definició que es creu que representa de l'escola.

Es procedeix a etiquetar les quatre piles "hi estic totalment d'acord", "hi estic d'acord fins a cert punt", "no hi estic gens d'acord" i "em cal més informació" per a prendre la decisió. En la darrera pila es poden posar els temes dels quals no es té prou informació per prendre una decisió, o bé perquè no queda clar el que l'indicador representa per a l'escola. Una altra alternativa es treballar amb els indicadors impresos com a qüestionari 1, a la part 4.

Aquesta activitat es podrà tornar a repetir després d'examinar més detalladament els indicadors i les seves preguntes. Les preguntes ens poden dur a una revisió de judicis; i aclarint el significat d'un indicador, ajudarà a formar una visió provisional sobre el contingut de la pila "cal més informació".

Activitat 7 Examinar les preguntes de mostra

Caldrà que tot el grup es miri un parell d'indicadors i preguntes per rumiar com fer-les servir millor. Els indicadors, amb les seves preguntes associades, han d'estar impresos en fulls a part, de manera que puguin ser reproduïdes sobre una transparència. Per exemple, B.1.5 és un indicador de la dimensió B, *Desenvolupament de polítiques inclusives*, sobre polítiques d'acollida de nous alumnes. La resposta completa a aquest indicador concret depèn dels punts de vista dels alumnes i no es pot contestar a no ser que es coneguin previamente aquestes opinions.

B.1.5 | S'ajuda a tot l'alumnat nou a trobar-se ben instal·lats i adaptats a l'escola

- Té l'escola un programa d'acollida per nou alumnat?
- Funciona bé el programa d'acollida per l'alumnat i les seves famílies, tant si entren al començament

del curs com si entren en algun altre moment?

- Disposen d'informació sobre el sistema nacional i local d'educació, disposen d'informació sobre l'escola?
- Té en compte el programa d'acollida les diferències entre els alumnes quant a coneixements i llengües familiars?
- S'agrupen els nous alumnes amb d'altres amb més experiència quan comencen l'escola?
- Existeix un seguiment per saber fins a quin punt els nous alumnes es troben còmodes al cap d'unes quantes setmanes?
- Existeix alguna classe d'ajut previst per l'alumnat que te dificultat per memoritzar les parts de l'edifici escolar, especialment quan acaben d'entrar a l'escola?
- Tenen clar, els alumnes nous, a qui s'han d'adreçar si es troben amb dificultats?
- Quins mecanismes es fan servir per a familiaritzar l'alumnat amb l'escola abans de transferir-los del pre-escolar a l'escola primària?
- Quan arriba l'hora de transferir l'alumnat d'una escola a l'altra, col·labora el personal docent d'ambdues escoles per a facilitar el canvi?

En mirar els indicadors, cada membre del grup pot haver-se format una opinió sobre el funcionament a l'escola dels programes d'acollida existents. Si bé per raons pràctiques les preguntes només demanen respostes de sí o no, es vol saber "fins a quin punt" es pensa una cosa, es vol que el ventall de respostes sigui prou ampli per a debatre. Els membres del grup es miraran les preguntes i les classificaran en quatre categories d'acord amb el què s'ha tractat en els indicadors. Les respostes a les preguntes podrien ser: ✓ per contestar "principalment"; - per contestar "fins a cert punt"; una o per contestar "poc sovint"; i un interrogant ? per contestar "em cal més informació". Les llistes de preguntes, al igual que els indicadors, no són sagrades ni exhaustives. Hi haurà persones que no estaran d'acord amb la utilitat d'algunes preguntes o voldran afegir-ne d'altres quan un tema no queda cobert. Com a grup hauran d'establir els passos que donaran per analitzar detalladament les polítiques d'iniciació i fer millores al programa per a estudiants nous.

En parlar de la política d'accés i acollida de nous alumnes podran sorgir preguntes sobre la política d'accés i acollida pel personal docent analitzat en l'indicador B.1.2. La inclusió en una escola es refereix tant al personal docent com als estudiants. En algunes escoles, encetar aquesta discussió pot al·ludir a temes delicats i, per tant, això pot servir d'assaig per dirigir les discussions que faran sorgir sentiments contraposats durant les consultes més àmplies. Tot i que, com és obvi, cada persona del grup té l'experiència d'haver estat nou a l'escola en un moment o altre del passat, no es pot contestar les preguntes sense la presència de personal docent nou que aporti les seves experiències.

B.1.2 | S'ajuda tot el nou personal docent a instal·lar-se a l'escola:

- L'escola reconeix les dificultats que el nou personal docent pot tenir al començar un treball nou en el que potser també és un entorn nou?
- Evita el personal antic que els nouvinguts se sentin estranys, per exemple, no fent servir l'expressió "nosaltres" d'una manera que exclou els nous?
- Tenen els nous membres del personal docent una persona de referència al centre encarregada d'ajudar-los a instal·lar-se a l'escola?
- Fa l'escola que el nou personal docent se senti que es valoren l'experiència i els coneixements que aporta a l'escola?
- Hi ha oportunitats per a què tot el personal docent pugui compartir els seus coneixements i experiències de manera que també es tinguin en compte les contribucions del nou personal docent?
- Rep el nou personal docent tota la informació bàsica que necessita sobre l'escola?
- Al donar-los aquesta informació bàsica, se'ls pregunta quina altra informació necessiten?
- Es demanen observacions per part del personal docent nou i són valorades les intuïcions que pugin contenir?

Activitat 8 Revisió de totes les preguntes i de tots els indicadors

Després d'haver treballat junts en un parell d'indicadors i les seves preguntes corresponents, els

membres del grup coordinador llegiran amb molta cura tots els indicadors i preguntes. Hauran de contestar cada pregunta, prendre notes sobre els temes tractats i, si cal, suggerir noves preguntes. Cal que hi hagi còpies suficients a mà, tant dels indicadors com de les preguntes. Aquesta lectura i anàlisi podrà fer-se durant una reunió del grup coordinador, o bé entre reunions.

L'objectiu aquí és familiaritzar-se amb els materials, i no pas dur a terme una investigació completa de l'escola. La idea és analitzar com utilitzar els indicadors i les preguntes per estendre els coneixements previs de l'escola, guiant una exploració detallada al llarg d'un període de temps que ens portarà a l'establiment de prioritats. El grup podrà identificar temes concrets que cal explorar dins l'escola i que no queden coberts per les preguntes que es fan.

A la part 4, hi ha un full de resum on la gent que treballa amb els indicadors pot anotar les seves prioritats de millora. Aquest full el farà servir el personal docent; és poc probable que l'alumnat i els pares i mares treballin tan detalladament els materials. Els membres del grup coordinador haurien de preveure una prioritat de canvi en cada secció de cada dimensió de l'*Index*. Potser pensaran que no els cal fer res en una secció determinada, ni pensar en les implicacions d'un canvi prioritari en més d'una dimensió. La prioritat pot estar enmarcada en un indicador o grup d'indicadors, una pregunta o grup de preguntes, o bé un tema que és important per l'escola i que no està cobert dins dels indicadors i les preguntes de l'*Index*.

Els membres del grup han de presentar molt clarament sobre l'aventatge que té l'ús dels indicadors i les preguntes per explorar l'escola i augmentar els coneixements existents sobre les cultures, polítiques i pràctiques dins l'escola, a partir de les preguntes següents:

- Què s'està fent a l'escola per a superar les barreres a l'aprenentatge i la participació?
- Què cal canviar?
- Què requereix més investigació?
- Quines noves iniciatives ens calen?

Es pot començar per fixar-se en un o dos indicadors sobre els quals s'han detectat preocupacions concretes i estudiar junts les preguntes, més detalladament.

Comentari extret de les proves de l'*Index*:

L'*Index* ofereix un procés pel qual les escoles poden identificar els canvis que els cal fer quant a actituds, creences i pràctiques a fi d'incloure tot l'alumnat.

Preparació per a treballar amb altres grups

El grup coordinador s'haurà de preparar a fons per treballar amb personal docent i amb altres grups de l'escola, i haurà de planificar el seguiment per a les fases 2, 3, 4 i 5 abans de començar les activitats. El fet de treballar amb grups de personal docent, equips directius, pares-mares/cuidadors o membres de la comunitat local pot proporcionar una gran quantitat d'informació en un temps molt curt. Tots els membres de l'escola haurien de contribuir-hi, i potser caldria organitzar quelcom per a recollir les opinions d'aquell personal docent que no pugui assistir a les reunions, per exemple, el personal de menjador o el personal administratiu.

Potser faltarà temps per reunir informació de tot l'alumnat de l'escola, i el grup coordinador haurà de prendre decisions sobre quins grups convidar a discussions detallades, encara que tothom haurà de tenir l'oportunitat de contribuir-hi d'una forma o altra. S'han de preveure les ocasions per fer-ho possible.

Utilització de qüestionaris

En altres versions de l'*Index* es van fer servir els indicadors com a base pel qüestionari, i es pressuposava que el personal docent, els pares-mares i l'alumnat simplement l'havien de contestar. Van sorgir dificultats perquè el camp cobert pels indicadors era més pertinent a vegades que les preguntes i perquè hi havia la tendència a veure el fet d'emplenar el qüestionari com si fos el final del procés de recollida d'informació.

En treballar amb el personal docent, els indicadors sempre haurien de tenir relació amb preguntes que defineixen el seu significat i que porten a un compromís més íntim amb les cultures, polítiques i pràctiques de l'escola. A la part 4, donem els indicadors en forma de qüestionari. Es poden crear qüestionaris útils mitjançant una combinació d'afirmacions derivades dels indicadors i d'altres frases més específiques sobre temes considerats importants dins l'escola.

Es poden fer qüestionaris diferents pels pares-mares i per l'alumnat, adaptats a l'edat de l'estudiant. A la part 4 (qüestionari 2), trobareu una versió modificada dels indicadors que semblaven més pertinents als pares-mares i alumnat, i que podrien utilitzar-se per a produir qüestionaris personalitzats. No s'ha de descartar que alguns alumnes i alguns membres de la comunitat i pares-mares/cuidadors vulguin treballar amb tots els indicadors i amb totes les preguntes i completar el full resum. Caldrà adaptar els qüestionaris

per fer-los accessibles a les persones que no llegeixin el català fluïdament. S'hauria de comptar amb l'ajut d'alguna persona amb experiència en crear qüestionaris simples sense perdre el sentit i la validesa.

El més probable és que els qüestionaris adreçats a l'alumnat es completin en grup. Quan es tracti d'infants no massa grans, potser serà millor llegir-los cada pregunta abans que responguin, i oferir ajuda als que tinguin dificultat amb l'idioma, o amb les instruccions, o en escriure les seves prioritats, ja que se suposa que les han d'escriure al final del qüestionari.

A la part 4 (qüestionaris 3-6), es donen quatre mostres de qüestionaris, per estudiants i pares-mares, que han estat utilitzats en exploracions reals d'escoles i caldria que el grup coordinador s'hi familiaritzés. El personal docent hauria de considerar els qüestionaris amb pares-mares com l'inici d'un compromís més profund.

Hi ha altres perills en la utilització dels qüestionaris: la gent tendeix a estar d'acord amb el que afirmen els qüestionaris i això fa que l'escola sembli més inclusiva del que és. En una escola de l'estudi pilot, es va treballar amb l'alumnat per ajudar-los a distingir en les seves respostes el que els agradaria que fos veritat i el que realment creien que era la realitat de l'escola. Com a exemple van posar: "Bradford City és l'equip de futbol preferit de tothom", amb el qual molts dels estudiants d'aquella localitat tindrien la temptació d'estar-hi d'acord, però que era totalment fals. S'haurà de tenir en compte la tendència que l'alumnat té de dir el que creu que als seus professors els agradaria escoltar. Com un mestre va comentar: "és poc probable que l'alumnat no estigui d'acord amb l'afirmació "els mestres creuen que totes les classes són importants", per temor a represàlies. El mestre ha de deixar totalment clar que cal donar una resposta sincera".

Comunicació perduda i recuperada

Després que l'equip d'inspecció de la LEA expressés la seva preocupació, una escola "junior" va entrar en un període d'intens desenvolupament que va donar com a resultat un informe Ofsted favorable. Una nova directora va decidir introduir l'*Index*. De totes maneres, el personal docent no compartia el seu entusiasme quant a canvis futurs i, al final del segon any d'utilització de l'*Index*, estava desencoratjada. Va informar que no havia aconseguit reunir un grup coordinador i es va trobar tota sola treballant amb l'*Index*. En utilitzar l'*Index* sense el suport del seu personal, va ser molt més difícil del que ella pensava. El seu personal docent tenia dubtes seriosos sobre el que ella volia dir quan els parlava d'inclusió, i volien que se'ls donés la seguretat que se seguiria excluint certs infants de l'escola.

Va reconèixer que: "Va ser un error no consultar el personal docent abans de començar a treballar amb l'*Index*. Però, tenia tantes ganes que l'escola fos més inclusiva, que em vaig deixar endur per la passió."

Durant el curs següent, va continuar les seves investigacions utilitzant l'*Index*. Va revelar que:

- Els esforços del personal docent per involucrar els pares-mares/cuidadors asiàtics no estaven donant resultats.
- La comunicació entre la direcció de l'escola i el personal docent era precària.

Aquestes dues preocupacions específiques, afegides a la dificultat de començar l'*Index*, va fer veure a la directora que hi havia una causa real per a preocupar-se quant als nivells de comunicació de l'escola. Com a resultat, es van identificar les prioritats següents i el desenvolupament va començar:

- Proporcionant més informació als directores, a fi que s'involucressin activament en la vida escolar i, en especial, en els desenvolupaments de l'escola.
- Organitzat un programa d'esdeveniments socials per ajudar a trencar barreres entre el personal docent i els pares-mares/cuidadors.
- Desenvolupant un programa d'acollida per a infants nous, donant-los suport, així com també als seus pares-mares/cuidadors i al personal docent.
- Dissenyant un marc per donar resposta a les preocupacions del personal docent sobre qüestions d'inclusió, a fi de desenvolupar una política d'inclusió, mitjançant la qual quedin explícites la filosofia i les intencions de l'escola, que siguin entenedores i que es divulguin àmpliament.

Després d'un principi molt difícil al començament de treballar amb l'*Index*, totes quatre prioritats van fer que hi hagués millores en les comunicacions entre diferents grups de l'escola. En fer-ho, ahora, s'ha ajudat el sosteniment del procés de desenvolupament de l'escola de manera més general.

Implicacions pel que fa als recursos

És obvi que treballar amb l'*Index* comporta implicacions pel que fa a la contractació de personal docent quant a costos materials, especialment fent fotocòpies (això no s'aplica a Catalunya). Al personal docent se li demana temps, particularment a l'equip coordinador. Durant el primer any utilitzant l'*Index*, poden dedicar-se molt més al funcionament d'aquest que el temps que es passen en la planificació dels plans de desenvolupament; però, si s'integren les activitats dins el cicle de planificació, aquest es reduirà en els pròxims anys.

Gestió dels materials

Caldrà que tots els materials estiguin a l'abast del grup. Pot ser que cada escola disposi de només una o dues carpetes de l'*Index*. Les escoles queden en llibertat de fotocopiar qualsevol dels materials que podran posar-se dins d'altres carpetes. Caldrà que cada membre del grup coordinador controli el seu propi joc de materials. Pot donar-se el cas de que membres del grup coordinador i altres membres del personal docent que treballin amb els materials vulguin afegir planes a la carpeta a mesura que el treball progressa. Entre el que podrien voler-hi incloure, hi podria haver indicadors i preguntes addicionals o treball personal amb les dimensions, informes de les anàlisis de troballes obtingudes mitjançant consultes, despeses generals per a presentacions, etc. Tot és important.

fase 2

Descobrir-ho tot sobre l'escola

(--Esquema--)		
fase 1 Començar el procés de l'Índex	En aquesta segona fase de l'Índex, els membres del grup coordinador fan servir els coneixements que tenen sobre el procés de l'Índex per a treballar amb altres grups de l'escola. S'asseguren que les perspectives de tots els grups associats a l'escola hi siguin representats. El grup analitza els resultats d'aquestes consultes i comença les investigacions addicionals que calguin per a completar l'estudi de les pràctiques, polítiques i cultures de l'escola. Llavors, s'arriba a un acord quant al desenvolupament amb el personal docent. Aquesta fase durarà més o menys un curs escolar. La fase 2, al igual que tot altre treball amb l'Índex, diferiria entre unes i altres escoles. És responsabilitat del grup coordinador jutjar la millor manera de dur a terme el procés, i com aprofitar al màxim les oportunitats de millora que sorgeixin compartint, com a membres de les comunitats escolars, els seus coneixements a mesura que s'analitzen els diversos aspectes de l'escola.	
fase 2 Descobrir-ho tot sobre l'escola		
fase 5 Revisar el procés de l'Índex		fase 3 Produir un pla inclusiu
fase 4 implementar els desenvolupaments		

Explorar els coneixements dels directors i del personal docent

El treball amb el personal docent i amb l'equip directiu es nodreix de l'experiència que el grup coordinador ha obtingut en familiaritzar-se amb els materials. Suggerim que el grup segueixi el mateix procés de treballar amb els coneixements existents sobre els conceptes-clau, i després afinar això mitjançant els indicadors i les preguntes per concentrar-se en prioritats de desenvolupament i millora.

L'apropament concret emprat per a reunir informació sobre l'escola depen de la grandària de l'escola, de si és una escola primària o secundària, del grup amb qui s'estigui compartint l'experiència. En una escola secundària, per exemple, no seria pràctic treballar amb tot el personal docent plegat, excepció feta d'una sessió d'introducció inicial. El procés de treball es pot fer per departaments o bé per grups anuals, tenint un membre de l'equip coordinador fent d'enllaç amb cadascú. També es poden reunir diferents grups per treballar diferents àmbits temàtics.

Per tal que el procés de l'Índex tingui èxit, cal que no es sancioni cap grup minoritari per donar la seva opinió. Aquestes opinions haurien de ser la base del nou debat i d'investigació addicional. Això pot ser difícil en els departaments d'algunes escoles si es miren amb suspicàcia les opinions dissidents. En algunes escoles, fins i tot pot haver-hi temor de perdre una promoció si no se segueix una línia determinada.

Cal fer atenció a la possibilitat que alguns membres del personal docent siguin reticents a l'hora d'expressar la seva opinió davant dels altres. És per això que cal proporcionar oportunitats diverses per a millorar la recollida d'informació, incloent-hi la possibilitat que les respostes individuals als indicadors i a les preguntes siguin entregades a un membre del grup coordinador. El grup coordinador podrà considerar la possibilitat d'establir grups específics en els quals es comparteixin les preocupacions dels equips directius, dels mestres de suport, dels responsables de menjador o bé de mestres amb menys experiència.

Jornada de formació del personal docent

És útil organitzar una jornada de formació del personal docent com una forma de començar el procés d'obtenció d'informació de l'equip directiu i del personal docent, i presentem un possible esquema d'aquest dia en la figura 8, repetint les activitats de la fase 1. En qualsevol cas, no cal fer-ho necessàriament així. Els títols de les parts de la jornada simulen el procés de consulta relacionat al programa de l'Índex. Les activitats podran distribuir-se al llarg d'un nombre de sessions al llarg de l'any, treballant amb un enllaç del grup coordinador. La organització d'una jornada de formació pot reunir a més d'una escola treballant en cooperació.

Caldrà que hi hagi una o més reunions de planificació abans del dia que els responsables de grups triïn els materials que necessitaran (transparències dels indicadors i indicadors-mostra amb preguntes). S'haurà de decidir com s'analitzaran els indicadors i si es necessitaran còpies del qüestionari (procediments de presentació i anàlisi). Tots els membres del personal docent disposaran de còpies dels indicadors i de les preguntes, així com del full resum.

El grup coordinador podrà jutjar, a partir de la seva pròpia experiència de treball amb els materials, quan de temps necessitaran els altres per a completar les mateixes tasques. Possiblement, no es pot demanar al personal docent que completi totes les tasques en un dia, especialment pel que fa a indicadors i preguntes.

Cal preveure la continuïtat de l'activitat per tal que tot el personal docent pugui respondre als indicadors i a les preguntes i pugui completar el seus fulls de resum. Tant si aquestes tasques s'acaben al final del dia com si no, serà important reunir la gent per compartir idees i per descriure els propers passos del procés de desenvolupament.

figura 8 Jornada de formació del personal docent
Explorar l'aprenentatge i la participació a l'escola

9.30 – 10.00	Introduir l'Índex i els conceptes clau (tot el personal docent)
10.00 – 11.00	Treballar amb conceptes clau per a compartir els coneixements existents (grups)
11.00 – 11.30	Tè / Cafè
11.30 – 12.30	Treballar amb els indicadors (grups)
12.30 – 13.30	Dinar
13.30 – 14.30	Treballar amb indicadors i preguntes (grups) [treballar amb indicadors-mostra en els grups (mitja hora), seguit del treball individual o treball en grup reduït sobre la resta dels indicadors / preguntes.]
14.30 – 15.30	Compartir idees sobre àrees per al desenvolupament i investigació addicional (tot el personal docent)
15.30 – 15.45	Planificar els passos següents del procés (dirigit pel grup coordinador amb tot el personal docent)
15:45	Tè/Cafè

Àrees provisionals per desenvolupar i per a investigació addicional

Al final de la jornada de formació, comencen a sorgir idees sobre possibles àrees de desenvolupament, així com àrees que necessiten més investigació abans de poder prendre una decisió sobre si existeix la necessitat de fer treball de desenvolupament. S'hauran d'establir prioritats en relació a indicadors o grups d'indicadors concrets, o una pregunta o un grup de preguntes en cada dimensió i secció de l'Índex. En la pràctica, podrà haver-hi alguns assumptes que el personal docent voldrà emprendre immediatament. Se n'identificaran d'altres en reunir tota la informació aportada pel personal docent. De totes maneres, hi haurà prioritats que no sortiran a la llum fins que no s'hagi acabat la consulta.

Assegurar que tot l'equip directiu i tot el personal docent tenen l'oportunitat d'ésser inclosos

Potser alguns membres del personal docent i de la junta directiva no assistiran a la jornada de formació. Caldrà fer un esforç per incloure-los en altres reunions, individuals o de grup, d'estudi dels materials.

Planificar els passos següents

Durant la jornada de formació del personal docent, el cap del grup coordinador explicarà, en grans línies, com es recollirà la informació, i es donaran a conèixer els diversos els punts de vista expressats. Caldrà que el grup coordinador acabi de recollir la informació rebuda del personal docent i dels membres de la junta i que la comenci a inspeccionar. S'haurà d'identificar els assumptes específics a adreçar a l'alumnat, pares-mares/cuidadors i altres membres de la comunitat, per crear un qüestionari completament nou amb aquests grups, o per afegir temes a la llista d'indicadors modificada del qüestionari 2 a la part 4.

Explorar els coneixements dels estudiants

Comentari extret de proves fetes amb l'Índex.
"L'ús dels qüestionaris de l'alumnat i les entrevistes posteriors ha estat molt important. Una de les escoles que utilitza l'Índex té la intenció de formar un consell d'estudiants l'any vinent. El personal docent s'ha pres seriosament les percepcions dels alumnes en el sentit que l'escola no rep de gust a les persones de cultures minoritàries."

Sovint la perspectiva de l'alumnat a les escoles pilot fou la que va aportar noves intuïcions respecte als processos d'exclusió i a les possibilitats d'inclusió a les escoles. El treball sobre l'Índex també es podia integrar dins del currículum, per exemple, a l'hora d'estudiar els processos de comunicació, i en temes d'educació personal i social. Com hem remarcat, les escoles dels nostres estudis pilot van veure que els qüestionaris funcionaven millor de cara a l'alumnat quan s'utilitzaven dins d'una situació de grup per promoure la discussió. En la part 4 (qüestionari 2), s'ofereix una llista simplificada i reduïda d'indicadors referents a les preguntes específiques sobre l'escola, a les quals el personal docent vol que l'alumnat respongui i doni la seva opinió, que es poden afegir. Potser a alguns estudiants els caldrà ajut per a contestar les preguntes. Sigui quin sigui el mètode que s'empri per recollir la informació, hauria de tenir un efecte encoratjador del canvi, identificant prioritats concretes.

Explorar els coneixements que tenen els pares-mares/ cuidadors i els membres de les comunitats rurals

El mateix esforç de planificar maneres per consultar als pares-mares/cuidadors i altres membres de la comunitat ajuda a assolir l'objectiu de l'*Index*; és a dir, millorar la comunicació entre l'escola i les llars. També es poden crear qüestionaris per a pares-mares/cuidadors a partir de la llista simplificada d'indicadors, afegint-hi preguntes específiques. Trobareu un exemple de qüestionari per a pares-mares utilitzat en una escola a la part 4 (qüestionari 5). Aquest qüestionari es podria crear en col·laboració de pares-mares membres de l'AMPA, que també podrien ajudar a formar grups dedicats a fer consultes a la resta de pares-mares. En una de les escoles pilot, un pare que treballava per l'escola i un membre del grup coordinador es van posar d'acord per a traduir les preguntes per pares-mares/tutors que parlaven bé llengües de les comunitats minoritàries i que van fer d'interprets en els grups consultats.

Els grups poden començar amb un qüestionari simple i passar a una discussió més general, a partir de les preguntes següents:

- Què ajudaria a millorar l'ensenyament del(s) vostre(s) fill(s) en aquesta escola?
- Què podria fer l'escola perquè el vostre fill/filla fos més feliç a l'escola?
- Quines coses us agradaria canviar sobre aquesta escola?

Comentari extret de les proves amb l'*Index*:
La discussió entre pares i fills sobre les dimensions i els indicadors va significar el treball més profund sobre l'*Index*

És molt necessari no limitar-se als punts de vista d'uns pares/mares determinats i passar als més amplis de les comunitats que envolten l'escola. Pot ser que la població escolar no mostri la composició humana de l'entorn de l'escola, per exemple, en termes d'ètnies, persones amb disminucions, o classes socials diverses, i aconseguir una major representativitat en aquest sentit pot ser un objectiu de l'escola. Obtenir les percepcions del membres de la comunitat envers l'escola pot ajudar en aquest procés.

En una escola on hi ha un gran nombre d'alumnes d'origen de Bangladesh, es va organitzar una reunió amb membres de la comunitat de Bangladesh perquè donessin les seves opinions sobre què era el que impedia el progrés educatiu dels seus fills/es, però hi va assistir molt poca gent. Aleshores es varen organitzar dues consultes posteriors amb l'ajut d'una persona gran que assessorava els responsables educatius locals, membre de la comunitat de Bangladesh. Varen organitzar-les en una mesquita i en un centre comunitari i ell va fer d'interpret en ambdues consultes. Hi va haver una gran assistència i es va proporcionar molta informació. Els membres de la comunitat van revelar un nombre important de temes que els preocupaven sobre el currículum, sobre la necessitat que hi havia de tenir un lloc fora de la llar on es poguessin fer els deures escolars, sobre la organització de les tasques escolars quan els alumnes que visitaven Bangladesh faltaven a l'escola durant força temps i sobre la representació (o manca de representació) al Consell Escolar de l'Escola.

Comentari extret de les proves amb l'*Index*:
Ha incrementat els nostres coneixements sobre les formes de comunicar-nos i de fer participar els pares-mares

Participació de la família a l'escola

En aquesta escola primària, el 96% dels infants són d'origen asiàtic, provenen principalment de famílies originàries de dos pobles de Pakistan. L'escola té 14 mestres i 8 ajudants, alguns dels quals són bilingües i tenen antecedents similars als de l'alumnat. Entre d'altres iniciatives recents, s'ha estat insistint en la participació familiar; per exemple, s'han organitzat tallers per ajudar als membres de les famílies perquè donin suport als seus fills a l'hora de llegir a casa. El director de l'escola considera que aquests canvis han ajudat a formar maneres més inclusives de treballar a l'escola. Dos pares-mares/tutors

eren membres del grup de coordinació de l'*Índex*, que també incloïa el director, un suplent, dues mestres, un ajudant del jardí d'infància i un psicopedagog que feia d'"amic crític".

Una de les seves primeres tasques d'investigació fou organitzar una reunió de pares-mares/tutors sobre el tema de l'*Índex*. En aquesta reunió es va emprar un qüestionari basat en alguns dels indicadors per estimular la discussió. Hi van assistir intèrprets per facilitar la comunicació. La reunió fou molt rica i els pares-mares/tutors van expressar moltes preocupacions. El director va considerar l'esdeveniment un èxit per promoure el debat sobre la inclusió a l'escola i per ajudar el personal docent a formular prioritats de millora.

Decidir prioritats de millora i desenvolupament

Què cal fer amb les cultures, polítiques i pràctiques a l'escola per augmentar l'aprenentatge i la participació?

Analitzar les proves

Per establir prioritats de millora el grup coordinador examina i analitza el que ha aportat tothom. Això suposa una gran quantitat de feina que cal compartir, particularment en una escola gran. Aquí també pot ajudar l'amic crític. Atesa la naturalesa dubtosa de les consultes, s'ha d'anar contrastant la informació a mesura que s'obté. És aconsellable que en un principi es mantinguin separades les informacions que s'obtenen dels alumnes, pares-mares i membres de l'AMPA i del Consell Escolar, dels equips directius, etc, per poder identificar i estudiar les seves diferents perspectives. És important mirar-se específicament els sub-grups de personal docent com els ajudants de classe i personal auxiliar. Pot ser desitjable contrastar per separat les informacions dels diferents departaments i sectors de l'escola.

Recollir informació addicional

Durant les consultes inicials, s'hauran identificat temes que han de poder aclarir-se en obtenir informació addicional. Algunes d'aquestes preocupacions poden haver entrat ja en el procés de consulta. No obstant això, possiblement caldrà reunir informació addicional per part del grup coordinador abans que puguin acabar-se d'establir les prioritats. El grup coordinador haurà d'identificar les àrees sobre les quals cal obtenir informació, com s'obtindrà, i qui té la responsabilitat de reunir-la i d'analitzar-la. Per exemple, pot ser que una o dues persones tinguin coneixements sobre exclusió disciplinària extra-oficial. Pot ser necessari analitzar proves que té l'escola, tals com llistes d'assistència o resultats d'exàmens. L'obtenció d'informació addicional podria combinar-se perfectament amb el treball de desenvolupament. Per exemple, les prioritats associades amb la dimensió C poden implicar que mestres i ajudants de classe s'observin els uns als altres en les pràctiques, i hi reflexionin, a fi de treure'n idees per a millorar l'ensenyament i l'aprenentatge.

Establir una llista de prioritats

Es pot organitzar l'anàlisi d'informació establint un marc amb les dimensions i les seccions que es mostren a la figura 9. Determinar la llista final de prioritats no és tan sols incloure els temes que han sortit amb més freqüència, sinó que caldrà estudiar amb molta cura les necessitats de grups concrets de l'escola. El grup coordinador haurà d'assegurar-se que, en arribar a aquest punt, no es perdin les opinions de grups més o menys poderosos i que les veus de l'alumnat i dels pares-mares/tutors, quedin especialment reflectides en la llista final. Les prioritats variaran àmpliament en escala, i en temps i els recursos que calen per a implementar-los. Hauria d'haver-hi una combinació de prioritats a curt i a llarg termini. La figura 10 ens dona alguns exemples de prioritats identificades en una dimensió que s'han de treballar també en les altres dues.

Les seccions són una guia de les àrees cap a les que s'ha de treballar l'augment de la inclusió en l'escola, i el grup haurà de pensar-se bé si les prioritats que representen cada una d'aquestes àrees s'han pogut identificar bé al llarg del procés. Això pot afectar, per exemple, a algunes prioritats per les quals no s'havia previst cap mobilització de recursos inicialment i que després s'observa que en necessiten.

Quan el grup coordinador hagi desenvolupat de forma lògica i clara les seves propostes, caldrà que negociari-les i consensuar-les amb el professorat i el Consell Escolar.

***figura 9* Resum de prioritats de millora i desenvolupament**

DIMENSÍO A Crear de CULTURES inclusives

Construir la comunitat *Indicadors / preguntes / altres qüestions:*

Establir valors inclusius *Indicadors / preguntes / altres qüestions:*

DIMENSÍO B Produir POLÍTQUES inclusives

Desenvolupar una escola per a tothom *Indicadors/preguntes/altres qüestions:*

Organitzar suport per a la diversitat *Indicadors / preguntes / altres qüestions:*

DIMENSÍO C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

Articular l'aprenentatge *Indicadors / preguntes / altres qüestions:*

Mobilitzar recursos *Indicadors / preguntes / altres qüestions:*

figura 10 **Alguns exemples de prioritats de les escoles pilot**

- 1 Desenvolupament d'estratègies, a través del currículum, per a millorar l'auto-estima dels estudiants.
- 2 Introducció d'activitats de formació i del personal docent per fer que les classes siguin més sensibles a la diversitat.
- 3 Establir estructures de carrera i de direcció per als ajudants, per tal de donar suport a l'ensenyament.
- 4 Millorar tots els aspectes d'accés a l'escola pels estudiants i adults amb disminucions.
- 5 Dissenyar un programa de formació i desenvolupament del personal docent enfocat a comprendre les perspectives dels estudiants.
- 6 Promoure actituds multiculturals positives a l'escola per paliar el racisme entre alguns estudiants i les seves famílies.
- 7 Organitzar una formació pràctica per ensenyar a col·laborar els mestres i els mestres de suport i altres serveis educatius específics.
- 8 Desenvolupar maneres de promoure més aprenentatge de tipus col·laboratiu entre els estudiants.
- 9 Revisar (o implementar) la política anti-assetjament a l'escola.
- 10 Millorar el procés d'acollida per a nous estudiants.
- 11 Revisar la forma de comunicar-se i debatre les polítiques de l'escola amb l'alumnat.
- 12 Treballar amb pares-mares/tutors per a millorar la comunicació entre la llar i l'escola.
- 13 Contrastar la percepció del poc prestigi de l'escola a les comunitats locals.

fase 3

Produir un pla de desenvolupament inclusiu

(--Esquema--)		
fase 1 Començar el procés l'Índex	La tercera fase de l'Índex porta a l'equip de planificació de la millora educativa a revisar el pla de desenvolupament de l'escola. L'equip haurà de decidir fins a quin punt el pla ha de canviar com a resultat del treball amb l'Índex. Incorporaran les prioritats acordades al pla amb el personal docent al final de la fase 2. Aquesta fase podria completar-se en mig curs.	
fase 2 Descobrir-ho tot sobre l'escola		
fase 5 Revisar el pro- cés de l'Índex		fase 3 Produir un pla inclusiu
fase 4 implementar els desenvolupaments		

Incorporació de l'Índex en el pla de desenvolupament de l'escola

Comentari extret de les proves de l'Índex:

“Després d'utilitzar l'Índex m'he adonat que la inclusió té a veure amb la cultura i el caràcter.”

La fase 3 podria descriure's com a “incorporació del procés de l'Índex dins el pla de desenvolupament de l'escola”. L'equip haurà de decidir si el fet de continuar el procés de l'Índex és una prioritat dins el pla de desenvolupament o si el procés, de la manera en què s'ha adaptat a les necessitats de l'escola, pot convertir-se en la millor manera de revisar i de fonamentar el desenvolupament. Potser algunes escoles decidiran que la inclusió hauria de impregnar el pla sencer. Caldrà que l'equip de planificació del desenvolupament acordi fins a quin punt es farà servir el marc de l'Índex per definir-lo. De fet, fer servir les dimensions i els enunciats dels indicadors de cada secció per al pla ajudaria a assegurar-se que hi ha un moviment global envers la inclusió en totes les àrees d'activitat de l'escola.

Un altre tema a decidir és si el grup coordinador de l'Índex ha de ser el mateix que tiri endavant la planificació i el seguiment del desenvolupament de l'escola. Aquí es proposa que sigui així, per simplificar les coses i perquè d'aquesta manera s'identifica clarament la responsabilitat de fer-ho.

Incorporació de l'Índex en el pla de desenvolupament de l'escola

Comentari extret de les proves fetes de l'Índex:

“Com a resultat del treball amb l'Índex, l'alumnat i el personal docent estan avaluant l'efectivitat de la nostra política anti-assetjament.”

L'equip de planificació del desenvolupament de l'escola té un llistat de les prioritats acordades per la millora de l'escola i establertes en la fase 2. Això caldrà integrar-ho dins el marc global del pla de desenvolupament de l'escola. S'analitzarà cada prioritat detalladament, observant el control del temps, els recursos i les implicacions pel que fa a la formació del personal docent. La responsabilitat global de controlar el progrés de les prioritats l'hauran d'assumir els membres de l'equip planificador, fent una divisió del treball, tot i que ha de persistir un enfocament global i col·lectiu. S'haurà d'establir quin criteri es farà servir per mesurar el progrés de la implementació de prioritats. Aquí, poden tornar a ser útils les preguntes de l'Índex, afegint-hi preguntes específiques relatives a afers que preocupen a l'escola i a les seves cultures i organitzacions concretes.

Comentari extret de proves fetes de l'Índex:

“La nostra direcció ha donat un important pas endavant en abarcar la inclusió en totes les nostres escoles i l'Índex ens ha ajudat a donar forma als nostres pensaments sobre el procés d'obtenció de suport per part de les escoles.”

Una escola va descriure el primer any de treballar amb l'Índex com el fet de saltar a corda; la corda no parava de moure's mentre el personal docent tractava d'engranar el procés amb els torns del cicle de

desenvolupament existents a l'escola. Les escoles difereixen en la manera de dur a terme la planificació escolar. Algunes escoles tenen en marxa un pla de tres anys, mentre que d'altres el tenen de cinc anys (els plans són obligatoris al Regne Unit). Algunes presenten un pla detallat per l'any següent, mentre que altres escoles han de decidir si les prioritats que ja estan en el pla poden incloure's en el marc de millores escolars inclusives, i si hi ha altres prioritats addicionals més enllà de l'*Índex*. Per exemple, les escoles que segueixen les recomanacions fetes en una inspecció, hauran de decidir si les inclouren en la planificació inclusiva. Tots els canvis proposats per l'escola s'haurien d'analitzar per determinar el seu potencial de contribució a la inclusió. Per exemple, les escoles que dediquen recursos extra a ajudar alumnes que estan al límit en les competències mínimes d'objectius preestablerts al currículum hauran de pensar els avantatges i els inconvenients d'incorporar aquestes accions al pla general de millora i desenvolupament.

Comentari extret de les proves de l'*Índex*: "El procés de l'*Índex* ha identificat temes de llarga durada que caldrà que l'escola incorpori com a prioritats en els seus plans de desenvolupament."

Fomentar una filosofia inclusiva

Aquesta escola té deu anys i està situada en un edifici atractiu i ben cuidat. Té 480 estudiants en edats entre els 9 i els 13 anys. Està en un districte econòmicament pobre i un 50% aproximadament dels infants tenen beques de menjador. La directora està molt compromesa amb els principis d'inclusivitat, entre altres coses, perquè va contraure poliomilitis quan era una nena i els seus pares van lluitar perquè fos educada en una escola normal. Com diu ella: "Els infants tenen dret d'anar a escoles normals ... les escoles haurien de canviar per fer-ho possible".

L'escola té sis nens amb disminucions visuals, tot i que el centre no està classificat com a centre especial. Senzillament ha adquirit una bona reputació en relació a l'acollida d'infants amb disminucions. L'escola només ha rebutjat un nen en els seus deu anys d'història. Hi ha cinc mestres de suport a l'escola, que estan fent grans esforços per evitar ser identificats com els "cuidadors" d'uns infants determinats.

El grup coordinador de l'*Índex* tenia una àmplia representació, que incloïa membres del Consell Escolar i pares-mares/tutors. El procés va comptar amb dos amics crítics. El grup va decidir integrar l'*Índex* en el procés de planificació de desenvolupament de l'escola, que ja era "inclusiu". Comprendria una sèrie de reunions en les que uns coordinadors escollits informaven als seus col·legues del que s'havia aconseguit durant l'any. Quan l'agenda va passar a l'any següent, es van negociar pressupostos i objectius. La directora veu l'*Índex* com una forma d'extreure la participació en aquest procés a la vegada que afegeix força per identificar i superar barreres a l'aprenentatge i la participació. S'han dut a terme qüestionaris per a mestres i per a estudiants. El coordinador de suport a l'escola va liderar l'anàlisi de les informacions com a part d'un aprofundiment de la tasca anterior, que ja portava a terme.

L'escola va identificar un seguit de prioritats per a desenvolupar la inclusió. Volien una estratègia global per "donar oportunitats al pla d'estudis, de manera que tots els estudiants se'n poguessin sortir". Això es va convertir en un dels objectius principals del pla de desenvolupament de l'escola per a l'any següent, i va suposar una sèrie d'activitats de formació del personal docent.

Alguns estudiants s'havien queixat de que el personal docent i de vegades altres estudiants "no els escoltaven". Es va implementar un pla de millora dels canals de comunicació existents, incloent una assemblea d'estudiants. Els mestres van convidar els alumnes a participar en discussions importants que s'enregistraven i en les que tothom participava sense privilegis ni favoritismes.

Es van establir plans perquè hi haguessin assemblees de tota l'escola per analitzar la inclusió. Entre els temes inclosos hi va haver: disminucions i limitacions; insults, assetjaments i intimidacions; treball en equip i cooperació; promoció de la individualitat; qüestions de simpatia i solidaritat; significats de comunitat, nacionalitat i internacionalitat; ajuda als desvalguts. La directora, per exemple, parlant sobre disminucions i limitacions, va reconèixer directament la seva disminució davant els estudiants i en va parlar amb ells.

fase 4

Implementar els desenvolupaments

<p>(--Esquema--)</p> <p>fase 1 Començar el procés l'Índex</p> <p>fase 2 Descobrir-ho tot sobre l'escola</p> <p>fase 5 fase 3 Revisar el pro- Produir un cés de l'Índex pla inclusiu</p> <p>fase 4 implementar els desenvolupaments</p>	<p>Aquesta quarta fase de l'Índex implicar posar en pràctica les prioritats del pla de millora i desenvolupament. Les activitats de desenvolupament poden requerir investigacions continuades dins l'escola i així passar a ésser una forma d'investigació-acció. El que recolzen els desenvolupaments és el treball cooperatiu, una bona comunicació i el foment d'un compromís general perquè les escoles siguin més inclusives pel personal docent i per l'alumnat. Les millores són observades, avaluats segons el criteri del pla de desenvolupament de l'escola i a mig curs es registra el progrés assolit. Aquesta fase es tirarà endavant en el pla de desenvolupament de l'escola.</p>
--	--

Posar en pràctica les prioritats

Comentari extret de les proves Índex:
"L'Índex ha estat un procés útil per ajudar al desenvolupament de l'escola. Ens ha ajudat a aclarir els nostres pensaments, donant-nos un procés metodològic per a emprendre una anàlisi en profunditat de la nostra situació actual."

Per posar en pràctica les prioritats potser ens caldrà un període d'investigació addicional que ens permeti progressar. Aquesta exploració es pot fer seguint els indicadors i les preguntes. Un parell d'exemples, basats en problemes reals en les escoles, il·lustra breument com les escoles poden treballar amb els materials de l'Índex per a donar suport a la investigació sobre el funcionament.

En una escola de secundària, els mestres van decidir que una de les seves prioritats era coordinar els suports dins del centre. Es va expressar preocupació sobre les polítiques de suport relatives als indicadors B.2.1-B.2.6. Hi havia problemes concrets sobre la manera en què es coordinava l'ensenyament de suport. No hi havia cap planificació conjunta entre els mestres de suport basada en l'escola [tant els mestres de suport com els que feien suport als alumnes de català (anglès) com a llengua addicional]. Els mestres van decidir analitzar detalladament la situació actual de l'escola. Treballant les preguntes relacionades amb aquests indicadors conjuntament, van observar la pràctica (manera de treballar) dels uns i dels altres al llarg d'un període de sis setmanes, i després es reuniren per a discutir les seves observacions i per estudiar les possibilitats per a establir una col·laboració més estreta. Van decidir parlar amb els alumnes que també havien observat la seva pròpia experiència de suport, per entendre el suport des de la seva perspectiva. Van sotmetre els resultats a una reconsideració general de les polítiques de suport dins l'escola, dirigits per la mestra més veterana amb responsabilitat de millora curricular.

Una escola de primària va rebre proves tant de l'alumnat com dels pares-mares/tutors de que l'assetjament i la intimidació entre alumnes era una de les seves preocupacions concretes. L'equip de planificació escolar va decidir fer servir les preguntes de l'indicador B.2.9 'es minimitza l'intimidació' entre estudiants, a fi d'endegar una exploració en profunditat d'aquest tipus d'actituds i pràctiques d'intimidació. Es concentraven, en particular, en les preguntes següents:

- Hi ha una visió compartida del que és la intimidació entre el personal docent, els pares-mares, els membres de la junta de govern de les escoles i els alumnes?
- Es considera l'amenaça de que deixar de tenir uns amics concrets com una font d'intimidació?
- Hi ha una declaració de política clara sobre la intimidació a l'abast de tots els directores, personal docent, alumnat, pares/mares/tutors i altres membres de la comunitat que expliqui detalladament quin comportament és acceptable a l'escola i quin no ho és?
- Hi ha un sèrie d'homes i dones disponibles amb els/les que els nois i noies puguin parlar de problemes d'intimidació i sentir-se protegits?
- Si es troben intimidats, saben els estudiants a qui s'han de dirigir?

- Estan els estudiats involucrats en la creació d'estratègies per a evitar i reduir la intimidació?
- Es mantenen registres clars sobre els incidents d'intimidació?
- S'està reduint la intimidació?

Un cop establertes l'extensió i la naturalesa de les preocupacions, es van iniciar activitats escolars de lectura, escriptura i discussió sobre l'amistat. Es va establir un fòrum on l'alumnat podia fer contribucions i suggeriments a les estratègies emprades per evitar i minimitzar la intimidació escolar, en llenguatges entenedors pels estudiants, i se li va donar molta publicitat. El sistema de registre dels esdeveniments intimidatoris va ajudar a identificar les pautes de comportament d'alguns estudiants. El personal docent va avaluar els canvis que s'havien produït mitjançant la investigació i discussió continuada, utilitzant preguntes de l'*Índex*, afegint-hi el que és específic de l'escola perquè es faci ús dels resultats del treball fet al llarg de dos cursos i minimitzar l'intimidació.

Recolzar el desenvolupament

Una característica essencial de l'*Índex* és el desenvolupament de relacions de col·laboració. L'equip de planificació de desenvolupament de l'escola hauria d'ajudar i assegurar que els desenvolupaments contribueixin a que el personal docent i altres sectors de l'escola participin, i per a que hi hagi participació i aprenentatge per part dels estudiants. El personal docent pot beneficiar-se –els uns dels altres- de la seva experiència, compartir tasques i donar-se suport mutu.

Podrà haver-hi pares-mares/tutors o personal docent que no estiguin d'acord amb un desenvolupament concret en l'escola. L'equip de planificació haurà de convidar els membres del personal docent a discutir les seves diferències, els seus punts de vista, i emprar la crítica per refinar els desenvolupaments sempre que sigui possible. L'equip de planificació s'hauria d'assegurar el manteniment de la informació de tots els sectors sobre el progrés del pla per mitjà, per exemple, d'assemblees, reunions del personal docent, jornades de formació del personal docent, cartes circulars, taulers d'anuncis i organitzacions comunitàries. Igual que donar informació, comunicar-se vol dir escoltar a les persones i, en concret, aquelles que tenen més poques oportunitats de ser escoltades.

És crucial mantenir el compromís de tots els participants al llarg de tota la fase d'implementació. Serà essencial recolzar aquest compromís general per motivar la continuïtat del treball de desenvolupament inclusiu. El procés de l'*Índex* comporta una anàlisi crítica dels valors i creences més profundes dels membres de les comunitats escolars. No es tracta d'una activitat superficial aconseguida durant l'exploració de l'escola en la fase 2. Els membres de l'equip de planificació del desenvolupament escolar i altres membres hauran d'organitzar activitats que, al llarg d'un nombre d'anys, creïn una cultura més inclusiva. Això, a la vegada, fonamentarà la implicació del personal docent, els equips directius i el Consell Escolar, l'alumnat i els pares-mares/tutors per canviar les polítiques i pràctiques dins l'escola.

Prendre nota del progrés

L'equip de planificació del desenvolupament a l'escola s'ha d'assegurar que cada mig curs es mantingui un registre del progrés que s'ha assolit en les prioritats de desenvolupament contrastat amb els criteris indicats en la fase 3. Això es podria fer coincidir amb la sortida d'una circular escola/personal docent. També caldrà, durant la fase 3, nomenar una persona referent per cada millora. La persona de l'equip de planificació del desenvolupament escolar que tingui un interès més específic en alguna prioritat serà la que assumeixi la responsabilitat de que es facin ajustaments als plans de desenvolupament, després de consultar-ho amb l'equip i amb el personal docent pertinent. Les avaluacions podran fer-se mitjançant discussions amb el personal docent, alumnat, equips, Consell Escolar, i pares-mares/tutors, analitzant els documents disponibles (Projecte Educatiu, Normatives, etc) i observant les pràctiques. L'equip es pot plantejar tornar a revisar totes les preguntes i indicadors que van ser essencials en la formulació de les prioritats de millora en aquesta fase.

fase 5

Revisar el procés de l'Índex

(--Esquema--)	
fase 1 Començar el procés l'Índex	En aquesta fase del procés de l'Índex, alguns membres de l'equip de planificació del desenvolupament escolar revisen el progrés global de millora identificats com a prioritats en la fase 2, i que es van posar en pràctica en la fase 4. Estudien, també, un possible progrés més ampli en la creació de cultures inclusives, la producció de polítiques inclusives i l'elaboració de pràctiques inclusives com a part d'una revisió de la utilització de l'Índex en el suport al desenvolupament escolar. Discuteixen les modificacions que caldrà fer al procés de l'Índex. Les dimensions, els indicadors i les preguntes, tal com les adopta una escola concreta, juguen un paper clau en explorar el nombre de canvis dins l'escola, així com per començar a formular noves prioritats pel pla de desenvolupament escolar de l'any següent. Aquesta fase, com la fase 4, s'endegarà un cop s'hagin identificat les prioritats de desenvolupament.
fase 2 Descobrir-ho tot sobre l'escola	
fase 3 Produir un pla inclusiu	
fase 5 Revisar el pro- cés de l'Índex	
fase 4 implementar els desenvolupaments	

Avaluació del progrés

Per d'avaluar el progrés global dels desenvolupaments, els membres de l'equip de planificació reuneixen i revisen les proves del treball de desenvolupament en la fase 4. Assenyalen els canvis de criteris del pla de desenvolupament escolar. Podran tornar a estudiar els indicadors pertinents i les preguntes i reflexionar sobre noves preguntes que han sorgit mentre s'anaven implementant canvis. Començaran a formar-se una idea de com tirar endavant aquest treball l'any següent. També s'avaluarà el desenvolupament en tornar a examinar l'escola que utilitza les dimensions, indicadors i preguntes en començar l'any de nova planificació.

Revisar el treball amb l'Índex

El treball sobre el procés de l'Índex és, en sí mateix, una prioritat de desenvolupament escolar que exigeix avaluació. L'equip de planificació del desenvolupament escolar revisa la forma de fer servir l'Índex, incloent-hi el paper que ha jugat en el procés, i decideix la millor manera de fer servir els materials per recolzar el desenvolupament de l'escola en els anys següents. Avaluen fins a quin punt l'Índex ha ajudat l'escola a adoptar un compromís més gran envers formes inclusives de treballar.

Caldrà que l'equip de planificació reflexioni sobre la composició del grup coordinador de l'escola. Decidirà fins on està ben preparat per dur a terme les seves tasques; la forma de consultar als altres grups; l'èxit de delegar responsabilitats a altres persones de l'escola per dur a terme investigacions addicionals i per establir prioritats; la manera en què això ha estat recolzat. L'amic crític pot ser valuós en aquest procés, sempre i quan ell o ella pugui mantenir una distància crítica. No obstant això, l'èxit d'aquesta classe d'autoavaluació exigeix que tots els membres del grup estiguin disposats a desafiar les seves pròpies pràctiques. L'equip de planificació pot plantejar-se la revisió de l'Índex en relació a les preguntes de la figura 11.

figura 11 **Revisar el treball amb l'Índex**

- Fins a quin punt va treballar bé el grup coordinador en preparar-se per les tasques, en fer la composició del grup, en repartir el treball entre els membres i delegant el treball de desenvolupament a d'altres?
- Fins a quin punt ha canviat el compromís per a què hi hagi un canvi de maneres més inclusives de treballar a l'escola?
- Fins a quin punt han estat les dimensions de l'Índex, i les seves sis seccions, útils per estructurar el pla de desenvolupament?
- Fins a quin punt els conceptes clau de l'Índex, tals com inclusió, barreres a l'aprenentatge i la participació, recursos per a recolzar l'aprenentatge i la participació i per a donar suport a la diversitat, han estat absorbits per fer pensar sobre polítiques i pràctiques escolars?

- Fins a quin punt el propi procés de treballar amb l'*Índex* ha contribuït a que hi hagi maneres més inclusives de treballar?
- Fins a quin punt el procés de consulta va ser inclusiu i quin altre potser hi contribuirà en propers anys?
- Fins a quin punt el procés *Índex*, en general, i les dimensions, indicadors i preguntes en particular, han ajudat a identificar prioritats o detalls de prioritats que podrien haver passat desapercebuts?
- Fins a quin punt es van emprar mètodes per a recollir informació i com es podrien millorar?
- Com s'ha donat suport a les prioritats i com podria millorar-se aquest procés?

Continuar el procés de l'*Índex*

Arribats a aquesta etapa final del procés, l'equip de planificació de desenvolupament escolar revisa la manera de coordinar l'*Índex* i es prepara per a iniciar una altra revisió de l'escola, fent servir les dimensions, els indicadors i les preguntes. En aquesta fase, la major part del personal docent estarà familiaritzat amb l'*Índex*. Caldrà explicar els processos al personal nou a mesura que comencin a treballar a l'escola com a part del seu programa d'acollida. Aquesta cinquena fase de l'*Índex* es combina a la fase 2 amb la continuïtat del cicle de planificació.

Part 3

Dimensions, seccions, indicadors i preguntes

Continguts

Dimensions i seccions

Indicadors

(Sub) Indicadors i preguntes

Dimensió A Crear de CULTURES inclusives

Secció A.1 | Bastir la comunitat

Secció A.2 | Establir valors inclusius

Dimensió B Produir de POLÍTIQUES inclusives

Secció B.1 | Desenvolupar una escola per a tots

Secció B.2 | Organitzar suport a la diversitat

Dimensió C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

Secció C.1 | Articular l'aprenentatge

Secció C.2 | Mobilitzar recursos

Part 3

Dimensions, seccions, indicadors i preguntes

Dimensió A Creació de CULTURES inclusives

Secció A.1 | Bastir la comunitat

Secció A.2 | Establir valors inclusius

El que es proposa aquesta dimensió és crear una comunitat estimulante, col·laboradora, comprensiva i segura, en la qual tothom sigui valorat, com a fonament per a què tots els estudiants assoleixin els èxits més elevats. S'ocupa de desenvolupar valors inclusius, compartits entre tot el personal docent, estudiants, directores i pares-mares/tutors que transmetran a tots els nous membres de l'escola. Els principis, derivats de les cultures inclusives de l'escola, guien les decisions que es prenen sobre les polítiques i la pràctica del dia a dia, de manera que es recolzi l'aprenentatge de tots mitjançant un procés continu de desenvolupament escolar.

Dimensió B Produir POLÍTIQUES inclusives

Secció B.1 | Desenvolupar una escola per a tots

Secció B.2 | Organitzar suport a la diversitat

Aquesta dimensió emprèn la tasca d'aconseguir la inclusió al bell mig del desenvolupament de l'escola, inserint-se en totes les polítiques, de manera que creixi l'aprenentatge i la participació de tots els estudiants. Es considera suport tota activitat que augmenti la capacitat de l'escola per donar resposta a la diversitat d'estudiants. Es reuneixen totes les formes de suport dins un sol marc i se les observa des d'una perspectiva d'estudiants i del seu desenvolupament, i no pas des de les estructures de les autoritats d'educació local.

Dimensió C Crear PRÀCTIQUES inclusives

Secció C.1 | Articular l'aprenentatge

Secció C.2 | Mobilitzar recursos

Aquesta dimensió proposa que les pràctiques de l'escola reflecteixin les seves cultures i polítiques inclusives. Té a veure amb assegurar-se que les activitats extra-curriculars de l'escola, a l'igual que les activitats normals d'un dia de classe, animin a tots els estudiants a participar-hi i que arprofitin l'experiència adquirida fora de l'escola. S'integren l'ensenyament i el suport plegats en el fet d'aprendre i superar les barreres que s'oposen a l'aprenentatge i a la participació. El personal docent mobilitza recursos dins l'escola i en les comunitats locals per a recolzar un aprenentatge actiu per a tothom.

Indicadors

Dimensió A Crear CULTURES inclusives

Indicador A.1 | Bastir la comunitat

Subindicadors

- A.1.1 | Es fa que tothom se senti ben rebut
- A.1.2 | Els estudiants s'ajuden els uns als altres
- A.1.3 | El personal docent col·labora entre si
- A.1.4 | Els estudiants i el personal docent es tracten amb respecte mutu
- A.1.5 | Hi ha col·laboració entre el personal docent i els pares-mares/tutors
- A.1.6 | El personal docent i els directores treballen bé plegats
- A.1.7 | Totes les comunitats locals estan involucrades en l'escola

Indicador A.2 | Establir valors inclusius

Subindicadors

- A.2.1 | S'espera molt de tots els estudiants
- A.2.2 | El personal docent, els directores, els estudiants i els pares-mares/tutors comparteixen una filosofia d'inclusió
- A.2.3 | Es valora els estudiants igualitàriament
- A.2.4 | Es tracta el personal i els estudiants com a éssers humans, i no tan sols pel "paper" que ocupen a l'escola
- A.2.5 | El personal docent s'esforça en treure totes les barreres que s'oposen a l'aprenentatge i la participació en l'escola
- A.2.6 | L'escola lluita per a minimitzar les pràctiques discriminatòries

Dimensió B Produir POLÍTIQUES inclusives

Indicador B.1 | Desenvolupar una escola per a tots

Subindicadors

- B.1.1 | Els nomenaments i les promocions del personal docent són justos
- B.2.2 | s'ajuda a tot el personal nou a instal·lar-se a l'escola
- B.2.3 | L'escola vol admetre a tots els estudiants de la seva localitat
- B.2.4 | L'escola fa els edificis físicament accessibles per a tothom
- B.2.5 | S'ajuda a tots els estudiants nouvinguts a l'escola a sentir-se ben instal·lats
- B.2.6 | L'escola organitza grups d'ensenyament de manera que tots els estudiants siguin valorats

Indicador B.2 | Organitzar suport a la diversitat

Subindicadors

- B.2.1 | Es coordinen totes les formes de suport
- B.2.2 | Les activitats de desenvolupament del personal docent ajuden a respondre a la diversitat estudiantil
- B.2.3 | Les polítiques de "necessitats especials" són inclusive
- B.2.4 | S'empra el Protocol (Protocol del Ministeri d'Educació del Regne Unit sobre detecció i estudi de necessitats educatives especials, DfEE 1994) per a reduir les barreres a l'aprenentatge i la participació de tots els estudiants
- B.2.5 | Es coordina l'ajut dels que estan aprenent el català (anglès) com a llengua addicional, donant-los suport d'aprenentatge
- B.2.6 | Les polítiques pastorals i de comportament queden lligades al desenvolupament del currículum i a les polítiques de suport a l'ensenyament
- B.2.7 | Es rebaixen les pressions per a l'exclusió disciplinària
- B.2.8 | Es redueixen les barreres a la presència a classe
- B.2.9 | Es minimitza la intimidació/l'assetjament

Dimensió C Crear CULTURES inclusives

Indicador C.1 | Articular l'aprenentatge

Subindicadors

- C.1.1 | Les lliçons són addients a la diversitat d'estudiants
- C.1.2 | Les lliçons es fan accessibles a tots els estudiants
- C.1.3 | Les lliçons desenvolupen una comprensió del que és la diferència
- C.1.4 | Els estudiants estan activament involucrats en el seu aprenentatge
- C.1.5 | Els estudiants aprenen en col.laboració
- C.1.6 | L'avaluació encoratja els assoliments de tots els estudiants
- C.1.7 | La disciplina a classe es basa en el respecte mutu
- C.1.8 | Els mestres col·laboren per a planificar, revisar i ensenyar
- C.1.9 | Els mestres s'esforcen en donar suport a l'aprenentatge i la participació de tots els estudiants
- C.1.10 | Els ajudants per a donar suport a l'ensenyament es preocupen que tots els estudiants rebin el suport a l'ensenyament i la participació que els cal
- C.1.11 | Els deures escolars contribueixen a que tothom aprengui
- C.1.12 | Tots els estudiants participen en les activitats que es fan fora de classe

Indicador C.2 | Mobilitzar recursos

Subindicadors

- C.2.1 | Els recursos de l'escola es distribueixen equitativament per donar suport a la inclusió
- C.2.2 | Es coneixen i s'empren els recursos comunitaris
- C.2.3 | L'experiència del personal docent s'utilitza plenament
- C.2.4 | La diferència d'estudiants s'utilitza com a recurs per a l'ensenyament i l'aprenentatge

C.2.5 | El personal docent desenvolupa recursos per a donar suport a l'aprenentatge i la participació

Dimensions, indicadors i preguntes

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.1 | *Es procura que tothom se senti benvingut*

- i) És amistós i acollidor el primer contacte que la gent té amb l'escola?
- ii) Dóna l'escola la benvinguda a tots els estudiants sense excloure els disminuïts o els que hi són de passada, com ara els viatgers?
- iii) Dóna l'escola la benvinguda a tots els pares-mares/tutors i altres membres de les seves comunitats locals?
- iv) Té tothom accés a la informació sobre l'escola, sigui quin sigui el seu idioma nadiu o la disminució que pugui patir (per exemple, llegir en Braille, lletres grosses, magnetòfon quan cal)?
- v) Es disposa de llenguatge per signes i d'altres intèrprets de la primera llengua de l'escola quan cal?
- vi) Queda clar en el prospecte de l'escola que atendre les necessitats d'una plena diversitat d'estudiants i de les seves cultures és part de la rutina escolar?
- vii) L'entrada principal de l'escola, representa a tots els membres de la comunitat escolar?
- viii) Celebra l'escola les cultures locals, mitjançant cartells d'anunci i exposicions?
- ix) Hi ha rituals positius per a donar la benvinguda a nous estudiants i a nou personal docent i també per a acomiadar-los quan se'n van?
- x) Se senten els estudiants en possessió de les seves classes o del despatx del seu tutor/a?
- xi) Se senten els estudiants, pares-mares/tutors, personal docent, directors i membres de la comunitat que l'escola els pertany?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.2 | *Els estudiants s'ajuden els uns als altres*

- i) S'ofereixen, els estudiants, ajut els uns als altres?
- ii) Es mostren en les exhibicions els treballs fets pels estudiants en col·laboració, així com els assoliments individuals?
- iii) Quan algú necessita ajut, els estudiants ho informen a un membre del personal docent?
- iv) S'encoratgen activament les amistats recolzadores?
- v) Comparteixen, més que no pas competeixen, els amics/estudiants?
- vi) Eviten els estudiants el racisme, sexisme, homofòbia, discapacitats i altres formes de mots discriminatoris?
- vii) Comprenen els estudiants que cal esperar diferents assoliments de estudiants diferents?
- viii) Entenen els estudiants que cal esperar diferents graus d'acceptació de les regles imposades per l'escola per part de diferents estudiants?
- ix) S'adonen els estudiants que els seus assoliments seran diferents dels assoliments d'altres que comencin en un període diferent?
- x) Senten els estudiants que les disputes entre ells són tractades de manera justa i efectiva?
- xi) Poden els estudiants actuar com a advocats d'altres que pensen que no han estat tractats justament?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.3 | *El personal docent col.labora entre si*

- i) Es tracta entre si, el personal docent, amb respecte sense tenir en compte el paper que desenvolupen dins l'escola?
- ii) Es convida a tot el personal docent a les reunions del personal docent?
- iii) Assisteix tot el personal docent a les reunions?
- iv) Hi ha una àmplia participació en les reunions?
- v) Estan tots els mestres i ajudants de classe involucrats en la planificació i revisió dels currículums?
- vi) És el treball d'equip entre el personal docent un model perquè els estudiants col.laborin?
- vii) Se sent lliure el personal docent per a discutir problemes de la seva feina?
- viii) Sap el personal docent a qui dirigir-se quan té un problema, tant si és urgent com si ho és menys?
- ix) S'encoratja perquè el personal docent de suplència s'involucri activament en la vida escolar?
- x) Està tot el personal docent involucrat en l'establiment de prioritats per al desenvolupament de l'escola?
- xi) Se sent tot el personal docent que pertany al pla de desenvolupament de l'escola?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.4 | *Els estudiants i el personal docent es tracten amb respecte mutu*

- i) S'adreça amb respecte el personal docent a tots els estudiants, pel nom amb què volen que se'ls parli i pronunciant-lo correctament?
- ii) Tracten els estudiants a tot el personal docent amb respecte, sigui quin sigui el seu status?
- iii) Es demana l'opinió dels estudiants sobre com es podrien fer millores a l'escola?
- iv) Fan alguna diferència els punts de vista dels estudiants en el que s'esdevé a l'escola?
- v) Tenen els estudiants fòrums per a discutir assumptes escolars?
- vi) Ajuden els estudiants al personal docent quan se'ls demana?
- vii) S'ofereixen els estudiants a ajudar si veuen que cal?
- viii) Es cuiden el personal docent i els estudiants de l'entorn físic de l'escola?
- ix) Saben els estudiants a qui adreçar-se quan tenen un problema?
- x) Confien els estudiants que s'emprendrà una acció efectiva per a resoldre les seves dificultats?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.5 | *Hi ha col·laboració entre el personal docent i els pares-mares/tutors*

- i) Es respecten entre si el personal docent i els pares-mares/tutors?
- ii) Se senten els pares-mares/tutors que hi ha una bona comunicació amb el personal docent?
- iii) Estan ben informats els pares-mares/tutors de les polítiques i les pràctiques de l'escola?
- iv) S'adonen els pares-mares/tutors de les prioritats del pla de desenvolupament de l'escola?
- v) Se'ls dóna als pares-mares/tutors l'oportunitat d'involucrar-se en les decisions que es prenen sobre l'escola?
- vi) És reconeguda la por que alguns pares-mares/tutors tenen de trobar-se amb els mestres, i es fa quelcom per superar-la?
- vii) Existeix una varietat d'oportunitats pels pares-mares/tutors d'involucrar-se amb l'escola?
- viii) Hi ha una varietat d'ocasions en les quals els pares-mares/tutors puguin discutir el progrés i els problemes dels seus fills?
- ix) S'aprecien d'igual manera les diferents contribucions que els pares-mares/tutors poden fer a l'escola?
- x) Valora el personal docent el coneixement que els pares-mares/tutors tenen dels seus fills?
- xi) Dóna ànims el personal docent a què tots els pares-mares/tutors s'involucrin en l'aprenentatge dels seus fills?
- xii) Queda clar pels pares-mares/tutors el que poden fer per a donar suport al que els seus fills aprenen a casa?
- xiii) Senten tots els pares-mares/tutors que els seus fills són valorats a l'escola?
- xiv) Senten tots els pares-mares/tutors que l'escola es pren els seus problemes seriosament?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.6 | *Els directores i el personal docent treballen plegats positivament*

- i) Entén el personal docent el paper que juguen els directores i les responsabilitats que tenen?
- ii) Comprenen els directores les responsabilitats del personal docent i les estructures organitzatives de l'escola?
- iii) Es convida els directores a contribuir en el treball de l'escola en qualsevol moment?
- iv) Es valora l'experiència i els coneixements del director?
- v) Reflecteix la composició de la Junta de Govern les comunitats locals de l'escola?
- vi) S'informa plenament als directores de les polítiques de l'escola?
- vii) Estan d'acord els directores i el personal docent sobre com els directores poden contribuir a l'escola?
- viii) Se senten els directores que es valora la seva contribució, sigui quin sigui el seu status?
- ix) Comparteixen els directores les oportunitats d'educació, mentre estan en servei, amb el personal docent?
- x) Comparteixen els directores i el personal docent la manera de tractar els estudiants que estan classificats com a que tenen "necessitats educatives especials"?
- xi) Comparteixen els directores i el personal docent la manera d'identificar els estudiants amb dificultats i sobre com s'hauria de recolzar-los?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.1 | Construir la comunitat

Indicador A.1.7 | *Totes les comunitats locals s'involucren a l'escola*

- i) Involucra l'escola a les comunitats locals en activitats de l'escola?
- ii) Està l'escola involucrada en activitats de les comunitats locals?
- iii) Comparteixen les comunitats locals instal·lacions tals com la biblioteca, la sala de recepcions i la cantina amb el personal docent i els estudiants?
- iv) Participen les comunitats locals de manera igualitària en l'escola, sigui quina sigui la seva classe, religió o origen ètnic?
- v) Es veuen totes les parts de les comunitats locals com a un recurs per l'escola?
- vi) El personal docent i els directors busquen saber els punts de vista que els membres de les comunitats locals tenen sobre l'escola?
- vii) Afecten les opinions dels membres de les comunitats rurals en les polítiques de l'escola?
- viii) Dins les comunitats locals, existeix una visió positiva de l'escola?
- ix) Ofereix l'escola llocs de treball per membres de les comunitats locals?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.2 | Establir valors inclusius

Indicador A.2.1 | *Hi ha grans expectatives per a tots els estudiants*

- i) Se sent cadascun dels estudiants que pertany a una escola on els més elevats assoliments són possibles?
- ii) S'encoratja els estudiants a fi que tots ells tinguin grans aspiracions quant el seu aprenentatge?
- iii) Es tracta a tots els estudiants com si no hi hagués cap límit pels seus assoliments?
- iv) Es valora l'assoliment en relació amb les seves pròpies possibilitats i no comparant-ho amb el que els altres assoleixen?
- v) Evita el personal docent mirar-se els estudiants com si tinguessin les capacitats fixes en base al que estan assolint ara?
- vi) Es porta els estudiants a fer exàmens oficials quan estan preparats i no quan arriben a una edat determinada?
- vii) S'encoratja els estudiants a que estiguin orgullosos dels seus assoliments?
- viii) S'encoratja els estudiants a valorar el que els altres assoleixen?
- ix) Tracta el personal docent d'emetre opinions negatives vers els estudiants entusiasmats i determinats a treure molt bones notes?
- x) Tracta el personal de reaccionar negativament davant els estudiants que troben les lliçons difícils?
- xi) Tracta el personal docent d'oposar-se a l'ús d'etiquetes de baix rendiment?
- xii) Procura el personal docent ocupar-se de la por al fracàs que alguns estudiants tenen?
- xiii) Tracta el personal docent de no lligar el potencial d'assoliment d'un estudiant al d'un germà o al d'un estudiant d'una altra àrea?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.2 | Establir valors inclusius

Indicador A.2.2 | *L'equip directiu, el personal docent, els estudiants i els pares-mares/tutors comparteixen una filosofia d'inclusió*

- i) Es considera l'edifici d'una escola comunitària recolzadora tan important com elevar l'assoliment acadèmic dels seus estudiants?
- ii) Es considera el fet de propoure col.laboració tan important com d'encoratjar la independència?
- iii) S'accepta bé la diferència, més que no pas ajustar-la a una realitat "simple"?
- iv) Es considera la diversitat com un recurs ric per a donar suport a l'ensenyament, i no com un problema?
- v) Hi ha una determinació compartida per tal de minimitzar la desigualtat d'oportunitats dins l'escola?
- vi) Comparteix el personal docent el desig d'acceptar estudiants de les comunitats locals, sigui quin sigui el seu origen, assoliment o deficiències?
- vii) Es repta a si mateix el personal docent i repta també les actituds dels altres quant als límits imposats per la inclusió?
- viii) S'entén la inclusió com un procés inacabable d'augment a la participació, i no pas com el fet d'estar a dins o a fora de l'escola?
- ix) S'entén l'exclusió com a un procés que comença a les aules i a l'hora del pati, i que pot acabar amb la separació de l'escola?
- x) Prenen responsabilitat tots els membres de l'escola per tal de fer l'escola més inclusiva?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.2 | Establir valors inclusius

Indicador A.2.3 | *Els estudiants són valorats igualitàriament*

- i) Es reconeixen i s'accepten les diferències en l'estructura de la família?
- ii) Són els pares valorats per igual a l'escola, sigui quina sigui la seva feina o tan si treballen com si no?
- iii) Es considera que una varietat de llengües i orígens a la llar aporta una contribució positiva a la vida escolar?
- iv) Es veuen els accents i dialectes regionals enriquidors per a l'escola i per a la societat?
- v) Es valoren per igual els estudiants i personal docent que pateixen una disminució que aquells que no en tenen cap?
- vi) Es valoren els estudiants que assoleixen menys, d'acord a les normes dels currículums nacionals, que els que treuen notes més bones?
- vii) S'exhibeix el treball de tots els estudiants dins l'escola i en les aules?
- viii) S'inclouen tots els estudiants quan s'informa dels assoliments dins i fora de l'escola?
- ix) Se'n van de l'escola secundària amb una acreditació reconeguda a nivell nacional?
- x) Es dóna la mateixa importància i suport als assoliments dels nois que als de les noies?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.2 | Establir valors inclusius

Indicador A.2.4 | *Es tracta el personal docent i els estudiants com a éssers humans, a més de tractar-los com a persones que desenvolupen un rol*

- i) És cadascun dels estudiants ben reconegut per algun membre del personal docent?
- ii) Se senten els alumnes apreciats pels mestres?
- iii) Es mira tots els membres de l'escola com a estudiants i mestres alhora?
- iv) Es valoren els estudiants per si mateixos, més que no pas pel seu nivell d'assoliments?
- v) Se sent valorat i recolzat el personal docent?
- vi) Es coneixen aconteixements importants com naixements, defuncions i malalties, i s'hi reacciona apropiadament?
- vii) Es reconeix que tothom, i no només els membres de les minories ètniques, té cultura o cultures?
- viii) Són els estudiants recolzats per a poder expressar que estan dolguts, deprimits o enfadats, en un dia determinat?
- ix) S'accepta que el personal docent pugui expressar sentiments personals negatius sobre els estudiants, en privat, com a una manera de superar-los?
- x) Evita el personal docent *endemoniar* uns estudiants determinats?
- xi) Es mantenen en bon estat les instal·lacions bàsiques tals com els lavabos, dutxes i armaris?
- xii) Es respecten els desigs de privacitat a l'hora de dutxar-se o de nedar?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.2 | Establir valors inclusius

Indicador A.2.5 | *El personal docent es proposa superar totes les barreres a l'aprenentatge i la participació a l'escola*

- i) Entén el personal docent el seu potencial per evitar dificultats estudiantils?
- ii) Es considera que qualsevol estudiant pot tenir dificultats en l'aprenentatge?
- iii) S'entenen les dificultats per a aprendre com a que provenen d'una interacció entre els estudiants i l'entorn d'ensenyament i d'estudi?
- iv) Es pensa que les barreres a l'aprenentatge i la participació sorgeixen en l'organització d'una escola, les seves polítiques, els currículums i la manera d'enfocar l'ensenyament, així com la interacció amb els estudiants?
- v) Es reconeixen i es contraresten les barreres que sorgeixen entre l'escola i la cultura de la llar?
- vi) Evita el personal docent veure les barreres a l'aprenentatge i la participació com a resultat de defectes o impediments dels estudiants?
- vii) Evita el personal docent posar etiquetes negatives als estudiants classificats com a que tenen "necessitats educatives especials"?
- viii) Hi ha coneixement de que la manera de classificar els estudiants com a que "necessiten educació especial" pot separar-los d'altres del corrent principal?
- ix) Evita el personal docent comparar els estudiants del corrent principal amb els que tenen "necessitats educatives especials"?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ A Crear CULTURES inclusives

A.2 | Establir valors inclusius

Indicador A.2.6 | *L'escola s'esforça per minimitzar les pràctiques discriminatòries*

- i) Tracta l'escola de minimitzar tot tipus de discriminació institucional, tant si té a veure amb l'edat, sexe, origen ètnic, classe social, orientació sexual, gènere (home-dona), impediments, disminucions o assoliments a l'aula de l'estudiant?
- ii) Entenen els estudiants i el personal docent els orígens de la discriminació en la intolerància i la diferència?
- iii) Entenen els estudiants i el personal docent que cal que les polítiques i les pràctiques reflecteixin la diversitat d'estudiants dins l'escola?
- iv) Es presta atenció a les pressions d'exclusió que sofreixen els estudiants de minoria ètnica?
- v) Es reconeix que totes les cultures i religions abarquen una sèrie de punts de vista i graus d'observació?
- vi) Evita el personal docent papers estereotipats en les produccions escolars (per exemple, el tipus de color del cabell o de la pell)?
- vii) Evita el personal estereotips de gènere a l'hora d'escollir qui ajudarà en tasques com ara servir begudes o donar suport tècnic?
- viii) Es valora la gent homosexual com a part de la diversitat humana de l'escola?
- ix) Veu el personal docent que la incapacitat es crea quan les persones amb disminucions s'enfronten a actituds negatives i a barreres institucionals?
- x) Evita el personal docent veure una incapacitat com la causa de les dificultats que tenen a l'escola els estudiants disminuïts?
- xi) Reconeix el personal docent la limitada contribució que suposa el fet de conèixer les incapacitats per entendre les possibilitats d'un determinat estudiant?
- xii) Es repton les opinions estereotipades sobre la perfecció del cos?
- xiii) Tracta el personal docent de contrarestar actituds estereotipades envers persones amb discapacitats, per exemple, creient que són incapaços de relacionar-se, essent considerats objectes de pietat o bé guerrers heroics contra l'adversitat? S'entén l'exclusió d'estudiants amb discapacitats severes com a que reflecteixen les limitacions de les actituds i les polítiques, més que l'existència de dificultats pràctiques?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.1 | Desenvolupar una escola per a tots

Indicador B.1.1 | *Els nomenaments i les promocions són justos*

- i) Es veuen les oportunitats de promoció com a que estan obertes a tots els que hi tenen dret, dins i fora de l'escola?
- ii) Els llocs de treball que s'ofereixen, reflecteixen un equilibri d'orígens i de gèneres del personal docent de l'escola?
- iii) Reflecteix la composició del personal qualificat dedicat a l'ensenyament i al treball, que no prové de la comunitat de l'entorn de l'escola?
- iv) Hi ha una estratègia clara per eliminar les barreres oposades al nomenament de personal amb disminucions?
- v) Afavoreixen els llocs més importants a seccions de la comunitat de manera desproporcionada?
- vi) Ha establert l'escola objectius per a la contractació de personal de forma igualitària?
- vii) És la valoració de la diversitat d'estudiants un criteri essencial a l'hora del nomenament de personal?
- viii) S'ha organitzat el cobriment de l'absència de personal de suport, així com de mestres de classe i assignatura?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.1 Desenvolupar una escola per a tots

Indicador B.1.2 | *S'ajuda a tot el nou personal docent a instal·lar-se a l'escola:*

- i) S'adona l'escola de les dificultats que el personal docent nou pot tenir al començar un treball nou en el que potser també és un entorn nou?
- ii) Evita el personal antic que els nouvinguts se sentin estranys, per exemple, utilitzant un "nosaltres" que els exclou?
- iii) Té cada nou membre del personal docent una persona de referència interessada en ajudar-lo a instal·lar-se a l'escola?
- iv) Fa l'escola que el nou personal docent se senti que es valora l'experiència i els coneixements que aporten a l'escola?
- v) Hi ha oportunitats per a què tot el personal docent pugui compartir els seus coneixements i experiències, de manera que inclogui possibles contribucions del nou personal docent?
- vi) Rep el nou personal docent tota la informació bàsica que necessita sobre l'escola?
- vii) Quan se'ls dóna aquesta informació bàsica, se'ls pregunta quina altra informació necessiten?
- viii) Es demanen observacions per part del personal docent nou i es valoren per les intuïcions que pugin contenir?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.1 Desenvolupar una escola per a tots

Indicador B.1.3 | *L'escola intenta admetre a tots els estudiants del seu entorn*

- i) S'encoratja a tots els estudiants de l'entorn escolar a assistir a l'escola, siguin quins siguin els seus coneixements o limitacions?
- ii) Es fa saber que la inclusió de tots els estudiants de les comunitats locals és una política de l'escola?
- iii) Es dóna activament la benvinguda a nens que viatgen i a joves que visiten l'àrea?
- iv) S'encoratja activament els estudiants que actualment estan en escoles especials a que assisteixin a classe?
- v) Un cop han estat acceptats a l'escola, es condiciona més a uns estudiants que a d'altres el ser membres de la comunitat escolar?
- vi) Hi ha evidència de que s'hagi augmentat la proporció d'estudiants de la localitat on s'ha fet la inclusió?
- vii) Hi ha evidència de que hi hagi hagut un augment en la diversitat d'estudiants a la localitat on s'ha fet la inclusió?
- viii) S'ha refusat l'entrada a alguns estudiants de l'àrea local durant el darrer any?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.1 Desenvolupar una escola per a tots

Indicador B.1.4 | *Els edificis de l'escola són físicament accessibles per a tothom*

- i) Es tenen en consideració les necessitats dels sords, cecs i persones amb visió parcial, així com de persones amb discapacitats físiques, a l'hora de fer els edificis accessibles?
- ii) Es preocupa l'escola de l'accés en tots els aspectes als edificis i terrenys, incloent les aules, els passadissos, els lavabos, els jardins, els camps de foc, la cantina i les exhibicions?
- iii) Es consulta a organitzacions de gent discapacitada sobre l'accessibilitat de l'escola?
- iv) Formen part del pla de millores, l'accés dels discapacitats?
- v) Presta atenció l'escola al contingut de l'Acta sobre Discriminació als Discapacitats de l'any 1995 a fi d'assolir progrés quant a l'accessibilitat de l'escola?
- vi) Es veu l'accessibilitat com la inclusió, no tan sols dels estudiants, sinó també del personal, directores, pares-mares/tutors i altres membres de la comunitat que siguin discapacitats?
- vii) Formen part del currículum els projectes que s'ocupen de millorar l'accessibilitat en els edificis de l'escola?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.1 Desenvolupar una escola per a tots

Indicador B.1.5 | *S'ajuda a tots els estudiants nous a l'escola a sentir-se ben adaptats*

- i) Té l'escola un programa d'acollida per estudiants?
- ii) Funciona bé el programa d'acollida pels estudiants i les seves famílies, tant si s'incorporen a l'escola al començament de curs com si ho fan en un altre moment?
- iii) S'ofereix als pares-mares/tutors informació sobre el sistema d'educació local així com sobre l'escola?
- iv) Té en compte el programa d'acollida les diferències dels estudiants quant a assoliment i llengua familiar?
- v) S'agrupen els nous estudiants amb d'altres amb més experiència quan entren a l'escola per primer cop?
- vi) Es fa el que sigui per esbrinar fins a quin punt els estudiants se senten còmodes al cap d'unes quantes setmanes?
- vii) Es recolza els estudiants que tenen dificultats en memoritzar el pla de l'edifici, especialment quan entren per primer cop a l'escola?
- viii) Tenen clar els nous estudiants a qui anar a veure si es troben amb dificultats?
- ix) Es fa el que cal per a familiaritzar els estudiants amb l'escola, abans de traslladar-los del pre-escolar o de l'escola primària?
- x) Arribada l'hora de passar d'una escola a l'altra, col·labora el personal d'ambdues escoles a facilitar el canvi?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.1 Desenvolupar una escola per a tots

Indicador B.1.6 | *L'escola organitza grups de docència a fi que tots els estudiants siguin valorats*

- i) Es tracta als grups d'ensenyament de manera equitativa quant a l'ús de les instal·lacions, assignació de personal docent i cobertura de personal?
- ii) En planificar els grups d'ensenyament, es presta atenció a les amistats i a la presència d'altres que parlen la mateixa llengua?
- iii) Es fa l'esforç de minimitzar l'organització de grups d'ensenyament basant-se en els nivells d'assoliment o d'incapacitat?
- iv) Quan uns estudiants queden classificats com a que tenen "necessitats educatives especials", existeixen plans per evitar el descontentament per part de grups classificats com que tenen un nivell d'assoliment inferior?
- v) Quan es produeix la classificació d'estudiants, s'organitzen les coses de manera que aquests tinguin igualtat d'oportunitats per a moure's entre diferents grups?
- vi) Es reorganitzen, de tant en tant, els grups dins les classes a fi de promoure cohesió social?
- vii) S'ocupa l'escola dels efectes d'agrupament per assoliment en la composició de gènere dels grups?
- viii) Recordeu les escoles, l'exigència legal d'educar els estudiants que no tenen dificultats d'aprenentatge junt amb els que sí que en tenen?
- ix) Quan hi ha un gran desequilibri de nois i noies a l'entrada d'un any determinat, considereu les escoles la possibilitat d'establir algunes classes d'un sol sexe?
- x) Eviteu les escoles restringir el currículum (com per exemple, no incloure un idioma estranger) dels estudiants que reben suport addicional d'alfabetització?
- xi) Quan es pot escollir entre diverses opcions, es permet a tots els estudiants realment escollir?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 Organitzar suport per a la diversitat

Indicador B.2.1 | *Es coordinen totes les formes de suport*

- i) Es veuen totes les polítiques de suport com a part d'una estratègia per al desenvolupament de l'ensenyança i currículum per a la diversitat per a tota l'escola?
- ii) Existeix una política de recolzament global que sigui clara per a tothom dins l'escola, a l'igual que es dona suport a l'ensenyança des de fora?
- iii) És funció de les polítiques de recolzament evitar les dificultats d'aprenentatge que puguin tenir els estudiants?
- iv) És l'objectiu del suport que es dona als individus fer que no els calgui recolzament en el futur?
- v) Es dona una categoria elevada a la coordinació de suport dins l'escola i és dirigida per un membre experimentat del personal?
- vi) Es guien les polítiques de suport pel que és millor pels estudiants més que no pas per mantenir els territoris professionals?
- vii) Es veu el suport d'aprenentatge i participació que es dona als estudiants com una responsabilitat de tots els membres del personal?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 Organitzar suport per a la diversitat

Indicador B.2.2 | *Les activitats de desenvolupament professional (formació) del professorat ajuden a millorar l'atenció a la diversitat dels estudiants*

- i) Recolzen les activitats de desenvolupament del personal el treballar amb eficàcia a les aules?
- ii) Se segueix l'ensenyament en col·laboració amb una reflexió compartida, que es fa servir per a recolzar els/les mestres en la seva tasca d'atendre els estudiants?
- iii) Observa el personal docent les lliçons, a fi de reflectir sobre les perspectives dels estudiants?
- iv) S'entrena el personal per a crear i dirigir activitats d'aprenentatge col·lectiu?
- v) Hi ha oportunitats compartides perquè els mestres i els ajudants de classe desenvolupin una col·laboració més efectiva?
- vi) Tenen el personal i els estudiants oportunitat d'assabentar-se de què és la tutoria "per igual"?
- vii) El personal docent i de suport, aprenen a utilitzar tecnologies de recolzament a l'ensenyament (tal com càmeres, vídeos, projectors, gravadores, ordinadors – Internet)?
- viii) El personal explora les maneres de reduir la manca d'interès augmentant la participació dels estudiants en currículums?
- ix) Dóna tot el personal "educació igualitària en la incapacitat"?
- x) Aprèn tot el personal la manera d'enfrontar-se a la intimidació, incloent el racisme, el sexisme i l'homofòbia?
- xi) Prenen el personal i els directores responsabilitat per avaluar les seves pròpies necessitats d'aprenentatge?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 Organitzar suport a la diversitat

Indicador B.2.3 | *Les polítiques de “necessitats especials” són polítiques d’inclusió*

- i) Es procura minimitzar la classificació d’estudiants com a que “tenen necessitats especials”?
- ii) L’escola dóna al seu coordinador de suport el títol de coordinador de suport a l’aprenentatge o coordinador d’inclusió, més que no pas “coordinador de necessitats educatives especials”?
- iii) Es consideren els estudiants classificats com a que tenen “necessitats educatives especials” individus amb interessos, perícia i coneixements diferents als dels altres, i no com a part d’un grup homogeni?
- iv) S’han vist els esforços per a eliminar les barreres a l’aprenentatge i la participació d’un estudiant com a oportunitats per a millorar l’experiència de classe de tots els estudiants?
- v) Es considera el suport un dret de tots els estudiants que el necessitin, més que un afegit especial a la seva educació?
- vi) Es fan públics als estudiants i pares-mares/tutors els detalls del dret de rebre suport i s’inclouen a l’opuscle de l’escola?
- vii) Quan és possible, es dóna suport sense haver de passar per procediments d’avaluació formals?
- viii) És l’objectiu de les polítiques de “necessitats especials” minimitzar l’exclusió i augmentar l’aprenentatge i la participació?
- ix) Es procura minimitzar la retirada d’estudiants que reben suport de les lliçons generals?

Preguntes addicionals

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 | Organitzar el suport a la diversitat

Indicador B.2.4 | *S'empra el Protocol per a reduir les barreres a l'aprenentatge i la participació de tots els estudiants*

- i) Està integrat el Protocol en una política d'inclusió dins l'escola?
- ii) Es veu el Protocol per a donar suport principalment, més que per a avaluar i classificar?
- iii) Es veu el suport per l'ensenyament de la diversitat com una alternativa al suport individual que es dona després de la classificació?
- iv) Contribueixen els serveis de suport externs a la planificació d'ensenyament i aprenentatge com una manera d'evitar les barreres a l'ensenyament?
- v) Proporciona el personal docent un marc clar pels serveis externs de suport sobre la manera en la qual haurien de donar suport a l'aprenentatge dins l'escola?
- vi) Els departaments externs de suport, entenen el paper que juguen en augmentar l'aprenentatge i la participació de tots els estudiants?
- vii) Estan els Plans Individuals d'Educació sobre l'accés i la participació recolzadora en un pla d'estudis comú?
- viii) Milloren els Plans Individuals d'Educació l'ensenyament i aprenentatge de tots els estudiants?
- ix) Es basen els treballs sobre "necessitats d'educació especials" en la potència dels estudiants i les seves possibilitats pel seu desenvolupament, en lloc de limitar-se a identificar-ne les deficiències?
- x) Especifiquen el treballs sobre "necessitats educatives especials" els canvis en l'organització de l'ensenyament i l'aprenentatge que caldrà fer per a augmentar al màxim la participació en els currículums generals i en connectar amb altres estudiants?
- xi) Quan es parla d'escriure sobre "necessitats d'educació especial", s'especifica el suport que cal tenir per a maximitzar la participació en els plans generals d'estudis i en les comunitats?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 | Organitzar el suport a la diversitat

Indicador B.2.5 | *El suport pels que estan aprenent el català (anglès) com a llengua addicional es coordina amb el suport a l'aprenentatge*

- i) Es considera responsabilitat de tot el personal docent de l'escola el fet de donar suport als que aprenen el català (anglès) com a llengua addicional?
- ii) És l'objectiu del suport identificar i reduir les barreres a l'aprenentatge i a la participació de tots els estudiants, en lloc de classificar-los en categories com que "té dificultats en aprendre una llengua addicional" o "té dificultats en aprendre".
- iii) Es mantenen les altes expectatives per a l'assoliment de tots els estudiants que aprenen o han après el català (anglès) com a llengua addicional?
- iv) Es disposa d'intèrprets de llenguatge de signes o d'altres primeres llengües per a recolzar els que ho necessiten?
- v) Es reconeix com a una possible barrera a l'aprenentatge i la participació el fet de traslladar-se, canviar de país i de cultura?
- vi) Es disposa d'algú que comparteixi un origen cultural amb els estudiants i que pugui donar suport i ensenyament?
- vii) Suposa el fet de recolzar els estudiants que aprenen el català (anglès) com a llengua addicional haver de reflectir sobre maneres de millorar l'ensenyament i l'aprenentatge per a tots els estudiants?
- viii) Suposa el fet de donar suport als estudiants que aprenen el català (anglès) com a llenguatge addicional un enderrocament de barreres a l'aprenentatge en tots els aspectes de l'ensenyança, currículums i organització escolar?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 | Organitzar el suport a la diversitat

Indicador B.2.6 *Les polítiques 'pastorals'(l'ètica explícita de l'escola) i de comportament estan lligades a les polítiques de suport a l'ensenyament i desenvolupament curricular*

- i) Es veu l'objectiu d'augmentar l'aprenentatge i la participació dels estudiants com a l'objectiu principal de tot el personal de suport pastoral i de comportament?
- ii) Es relacionen les dificultats amb el comportament com les estratègies per a millorar les experiències a la classe i a l'hora del pati?
- iii) Entra en el suport al comportament, la reflexió sobre maneres de millorar l'ensenyament i l'aprenentatge de tots els estudiants?
- iv) S'ocupa el suport al comportament de les barreres a l'aprenentatge i la participació en les polítiques i cultures de l'escola, així com en les pràctiques?
- v) Estan tots els mestres i ajudants de suport entrenats per atendre totes les preocupacions relatives al desafecte i els trastorns dels estudiants?
- vi) Tracta l'escola que augmentin els sentiments d'autovaloració dels estudiants que tenen una baixa autoestima?
- vii) S'utilitza el coneixement que els pares-mares/tutors tenen dels seus fills per a superar preocupacions sobre la desafecció i els trastorns d'aquests estudiants?
- viii) Contribueixen tots els estudiants a superar la desafecció i els trastorns a l'escola?
- ix) Encoratja la continuïtat i l'assoliment de cotes altes d'educació, el suport que es dona als "nens vigilats"?
- x) Fa créixer vincles forts entre l'escola i els cuidadors el suport que es dona als "nens vigilats"?
- xi) S'ocupen les polítiques pastorals i de "suport al comportament", del benestar d'estudiants que estan trastornats, sense fer-ne remor?
- xii) Es prenen mesures per a avaluar i ocupar-se de la tendència que hi hagi més nens que nenes que assolixen menys i que expressen desafecció?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 | Organitzar el suport a la diversitat

Indicador B.2.7 | *Les pressions per a l'exclusió disciplinària decreixen*

- i) Es veu l'exclusió disciplinària com a un procés que pot ser interromput mitjançant el suport i intervenció en l'ensenyança i en les relacions d'aprenentatge?
- ii) Hi ha reunions que tractin de resoldre problemes d'una manera flexible abans que es tractin a gran escala, a les quals assisteixin personal docent, estudiants, pares-mares/tutors i d'altres?
- iii) Es reconeixen les connexions entre devaluació d'estudiants i desafecció, disrupció i exclusió disciplinària?
- iv) Les reaccions a les preocupacions sobre el comportament dels estudiants, tenen a veure sempre amb educació i rehabilitació més que amb càstigs?
- v) Es tracta amb benvolença els estudiants que han ofès la comunitat escolar?
- vi) Hi ha plans clars i positius per a reintroduir els estudiants que han estat exclosos per raons disciplinàries?
- vii) Hi ha una política per a minimitzar totes les exclusions disciplinàries, ja siguin temporals o permanents, oficials o informals?
- viii) Es comparteix entre el personal docent l'objectiu de reduir exclusions temporals, permanents, formals o informals?
- ix) Es mantenen registres clars de les exclusions tant formals com informals?
- x) S'estan reduint les exclusions disciplinàries formals i informals?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 | Organitzar el suport a la diversitat

Indicador B.2.8 | *Es redueixen les barreres envers l'assistència a escola*

- i) S'exploren totes les barreres d'assistència a l'escola, així com les actituds i les llars de nens i joves?
- ii) Evita l'escola emprar la falta d'assistència no justificada com a una raó per a l'exclusió disciplinària?
- iii) Es reconeixen les relacions entre la falta d'assistència a l'escola, la intimidació i la manca d'amistats recolzadores?
- iv) Davant el cas d'embaràs juvenil, es comporta l'escola de manera recolzadora i no discriminatòria envers les noies?
- v) Respon l'escola activament als estudiants afligits per la mort d'algú estimat, per patir una malaltia crònica o per una absència a llarg termini, a fi de facilitar-los la seva participació a l'escola?
- vi) S'ha avisat ben clarament pel que fa a temporades fora de l'escola de llarga durada que han estat negociades amb les comunitats escolars?
- vii) Hi ha línies orientatives per a integrar en els currículums les experiències dels que han estat absents durant llargs períodes?
- viii) Hi ha un pla per a millorar la cooperació entre personal docent i pares-mares/tutors quant a la qüestió d'absència no justificada?
- ix) Hi ha una estratègia coordinada entre l'escola i altres departaments?
- x) Hi ha un sistema eficaç per a notificar les absències injustificades i per a descobrir les raons d'aquestes?
- xi) Es manté un registre de l'absència injustificada quant a lliçons individuals?
- xii) Es veuen les absències a les lliçons individuals com una raó per explorar les relacions entre els mestres i el que s'ensenya?
- xiii) Reflecteixen les xifres recollides per l'escola una situació d'absències injustificades "reals"?
- xiv) Estan augmentant o s'estan reduint les absències "no autoritzades" dels estudiants?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ B Produir POLÍTIQUES inclusives

B.2 | Organitzar el suport a la diversitat

Indicador B.2.9 | *Es minimitza la intimidació/l'assetjament*

- i) Hi ha una visió compartida de què és la intimidació entre personal, pares-mares/tutors, directors i estudiants?
- ii) Es veu la intimidació com a un potencial que acompanya totes les relacions de poder?
- iii) Es veu la intimidació com que té a veure amb el fet de fer mal emocionalment, així com també agressió física?
- iv) S'entén l'amenaça de retirar l'amistat com a una font d'intimidació?
- v) Es creu que la intimidació pot ocórrer a l'escola, entre el personal, entre el personal i els estudiants i entre el personal i els pares-mares/tutors, alhora que entre els estudiants?
- vi) Es consideren els comentaris i comportaments racistes, sexistes, contra els discapacitats i homofòbics com a components de la intimidació?
- vii) Hi ha una política escrita sobre la intimidació a la qual tenen accés tots els directors, personal, estudiants, pares-mares/tutors i altres membres de la comunitat, que explica detalladament quin comportament és acceptable a l'escola i quin no ho és?
- viii) Es disposa d'una sèrie d'homes i dones amb els quals els nois i noies puguin discutir problemes sobre intimidació i se sentin recolzats?
- ix) Saben els estudiants a qui dirigir-se si es troben en una situació d'intimidació?
- x) Hi ha persones, dins i fora de l'escola, a qui el personal pugui acudir si es veu intimidat?
- xi) Estan els estudiants involucrats en crear estratègies per evitar i minimitzar la intimidació?
- xii) Es mantenen registres escrits clars sobre incidents d'intimidació?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.1 | *Les classes són sensibles a la diversitat d'estudiants*

- i) Cobreixen, les lliçons, l'aprenentatge de tots els estudiants?
- ii) Empren les lliçons, per beneficiar-se, l'experiència de la diversitat d'estudiants?
- iii) Reflecteixen, les lliçons, els diferents graus de coneixement dels estudiants?
- iv) Reflecteixen, les lliçons, els diferents temps en què els estudiants acaben les seves tasques?
- v) Permeten, les lliçons, diferències en estils d'aprenentatge?
- vi) Queden clars els objectius de les activitats d'aprenentatge?
- vii) S'eviten les activitats de còpia mecànica?
- viii) Comencen, les lliçons, de vegades, a partir d'una experiència compartida que pot desenvolupar-se de diverses maneres?
- ix) Inclouen, les lliçons, treball per fer-lo individualment, en parelles, en grups i amb tota la classe?
- x) Hi ha una varietat d'activitats, incloent-hi discussions, presentació oral, escriptura, dibuix, resolució de problemes, utilització de la biblioteca, materials audiovisuals, tasques pràctiques i tecnologia de la informació?
- xi) Dóna cabuda, el currículum, per tal que diferents assignatures es puguin aprendre de maneres diferents, per exemple, amb cursos de llengües estrangeres o bé d'alfabetització?
- xii) Tenen els estudiants l'oportunitat de presentar els seus treballs, en una varietat de maneres; per exemple, emprant un primer idioma amb traducció, dibuixos, fotografies i cintes magnetofòniques?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.2 | *Les classes es fan accessibles per a tots els estudiants*

- i) Es presta especial atenció a què la llengua escrita i parlada s'entengui?
- ii) Les explicacions, es basen en l'experiència lingüística dels estudiants fora de l'escola?
- iii) S'explica i es practica el vocabulari específic de les matèries durant les lliçons?
- iv) Reflecteixen els materials curriculars l'entorn i l'experiència de tots els alumnes?
- v) Es fan les lliçons igualment accessibles per a tots els nois i noies mitjançant un repertori d'activitats que reflecteixen el repertori d'interessos dels dos gèneres?
- vi) Tenen l'oportunitat els estudiants que aprenen el català com a llengua addicional de parlar i escriure en la seva primera llengua?
- vii) S'encoratja els estudiants que estan aprenent el català com a llengua addicional a desenvolupar tècniques de traducció d'una llengua materna al català?
- viii) Poden, els estudiants, participar plenament en el currículum, portant roba apropiada segons les seves creences religioses, per exemple, en les classes de ciència i d'educació física?
- ix) Es fan adaptacions al currículum pels estudiants que tenen reserves quant a participar-hi, degut a les seves creences religioses en, per exemple, les classes d'art o de música?
- x) Reconeix, el personal docent, l'esforç físic que suposa per alguns alumnes amb limitacions o amb malalties cròniques el fet de dur a terme les tasques, i el cansament que això suposa?
- xi) Reconeix, el personal docent, l'esforç mental exercit per part d'alguns estudiants que, per exemple, han de llegir els llibres o necessiten ajut visual?
- xii) Reconeix, el personal docent, el temps addicional que necessiten alguns estudiants amb discapacitats pel fet d'haver d'utilitzar instrumental en els seus treballs pràctics?
- xiii) Proporciona, el personal docent, maneres alternatives als estudiants que no poden participar en determinades activitats tinguin accés a l'experiència o comprensió dels temes, utilitzant equipament científic, alguns exercicis d'educació física, o bé ciència òptica per a estudiants cecs?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.3 | *Les classes desenvolupen una comprensió de la diferència*

- i) S'anima els estudiants a interessar-se per punts de vista diferents dels seus?
- ii) Es donen oportunitats perquè els estudiants puguin treballar amb altres que no són com ells quant a ètnia, discapacitat o gènere?
- iii) Evita, el personal docent, comentaris classistes, sexistes, racistes, sobre discapacitats o homofòbics i altres formes d'expressió discriminatòria; i, per tant, actua el professorat com a model positiu?
- iv) Demostra, el personal docent, que respecta i valora punts de vista alternatius durant les discussions a classe?
- v) Es tracten les diferents llengües com a igualment valuoses?
- vi) Es discuteixen obertament temes de classe, sexe, racisme, discapacitats, homofòbia i prejudicis religiosos?
- vii) Tracta el currículum de desenvolupar una comprensió de les diferències d'origen, cultura, ètnia, gènere, discapacitat, orientació sexual i religió?
- viii) S'ensenyava als estudiants les diferències multiculturals en el llenguatge i en el currículum?
- ix) Tenen, els estudiants, l'oportunitat de comunicar-se amb nens i joves d'altres parts del món?
- x) Dóna, el currículum, una comprensió històrica de l'opressió de certs grups?
- xi) Es discuteix el tema dels estereotips en els materials del currículum durant les discussions a classe?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.4 | *L'alumnat està implicats en el seu propi aprenentatge*

- i) S'anima els estudiants per tal que es responsabilitzin del seu propi aprenentatge?
- ii) Queda clara la informació que es rep sobre les expectatives d'una lliçó o d'un grup de lliçons?
- iii) Ajuda, l'ambient de la classe, les exhibicions i altres recursos, a assolir un aprenentatge independent?
- iv) S'utilitza un suport o "bastida" suficient per ajudar els estudiants a tirar endavant en el seu aprenentatge, a la vegada que se'ls permet emprar els coneixements i la perícia que ja tenen?
- v) Es comparteixen els plans d'estudi amb els estudiants, a fi que, si volen, puguin anar més de pressa?
- vi) S'ensenyava als estudiants com investigar i posar per escrit un tema?
- vii) Poden, els estudiants, fer servir els recursos informàtics de la biblioteca d'una forma independent?
- viii) S'ensenyava als estudiants com prendre notes de llibres i en conferències, i a organitzar el seu treball?
- ix) S'ensenyava als estudiants com presentar els seus treballs verbalment, per escrit i d'altres formes, individualment i en grup?
- x) S'encoratja als estudiants a resumir el que han après, verbalment i per escrit?
- xi) S'ensenyava als estudiants com preparar-se per a tests i exàmens?
- xii) Es consulta als estudiants sobre el suport que els cal?
- xiii) Es consulta als estudiants sobre la qualitat de les lliçons?
- xiv) Estan els estudiants involucrats en crear materials d'ensenyament, els uns pels altres?
- xv) Poden els estudiants escollir les activitats?
- xvi) S'identifiquen, els interessos dels estudiants, amb el currículum, i hi treballen?
- xvii) Es valoren els coneixements i la perícia adquirida pels estudiants de forma independent (fora de l'escola), i se'ls fa servir en les lliçons?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.5 | *L'alumnat apren en col·laboració*

- i) Veuen, els estudiants, el fet d'oferir i de rebre ajut com a una part corrent de l'activitat de l'aula?
- ii) Hi ha regles establertes perquè els estudiants tinguin torns per parlar, escoltar i demanar aclariments els uns dels altres, així com del personal docent?
- iii) Estan disposats, els estudiants, a compartir el seu coneixement i perícia?
- iv) Quan no els cal, rebutgen els estudiants l'ajut que se'ls ofereix, amb educació?
- v) Permeten, les activitats de grup, que els estudiants divideixin les tasques i uneixin el que han après?
- vi) Aprenen els estudiants com recopilar un informe conjunt, partint de les diferents contribucions d'un grup?
- vii) Quan d'altres a classe s'ho estan passant malament, ajuden els estudiants a restablir la calma i no pas trastornar-los més?
- viii) Reconeixen, els estudiants, que cadascun d'ells hauria de tenir la seva part de protagonisme?
- ix) Comparteixen, els estudiants, la responsabilitat d'ajudar a superar les dificultats que alguns estudiants tenen en les seves lliçons?
- x) Estan, els estudiants, involucrats en avaluar-se entre si quant al seu aprenentatge?
- xi) Estan els estudiants involucrats en ajudar-se entre si per a establir objectius educatius?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.6 | *L'avaluació encoratja l'assoliment de tots els estudiants*

- i) Reflecteixen, els registres per escrit del que s'assoleix, tota la perícia i coneixement dels estudiants, com ara llenguatges addicionals, altres sistemes de comunicació, aficions i interessos i experiència en el treball?
- ii) Són, les avaluacions (incloent les d'abast nacional), usades sempre formativament, de manera que desenvolupin l'aprenentatge dels estudiants a l'escola?
- iii) S'utilitza un camp d'avaluacions que permeti a tots els estudiants mostrar la seva perícia?
- iv) Hi ha oportunitats per a avaluar el treball fet en col·laboració amb els altres?
- v) Entenen, els estudiants, el motiu pel qual se'ls avalua?
- vi) Estan, els estudiants, honestament informats de les implicacions que suposa el procés d'avaluació, per exemple, en tests estàndard d'avaluació o en nivells d'exàmens del GCSE?
- vii) Reben, els estudiants, una resposta que indiqui el reconeixement del que han après i del que podrien fer després?
- viii) Estan, els estudiants, involucrats en l'avaluació i els comentaris sobre el seu propi aprenentatge?
- ix) Poden els estudiants establir objectius clars pel seu futur aprenentatge?
- x) Hi ha control dels assoliments de diferents grups d'estudiants (nois / noies / minories ètniques / estudiants / estudiants amb discapacitats), de manera que es puguin detectar i atendre dificultats concretes?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.7 | *La disciplina a classe es basa en el respecte recíproc*

- i) Encoratja, l'auto-disciplina, la manera d'enfocar la disciplina?
- ii) S'ajuda, el personal entre si, a ser energètic sense enfadar-se?
- iii) Comparteix, el personal, les seves preocupacions i agrupa la seva perícia i coneixements a fi de superar els trastorns i la desafecció ?
- iv) Són consistents i explícites les rutines de classe?
- v) Estan els estudiants involucrats en ajudar a resoldre les dificultats de classe?
- vi) Estan els estudiants involucrats en formular regles per la classe?
- vii) Es consulta, als estudiants, sobre com millorar l'ambient de la classe?
- viii) Es consulta, als estudiants, sobre com millorar l'atenció que es dona a l'ensenyament?
- ix) Si hi ha més d'un adult a classe, es comparteixen les responsabilitats per assolir el bon funcionament de les lliçons?
- x) Hi ha procediments clars, que els estudiants i mestres entenguin, per a afrontar comportaments conflictius extrems?
- xi) Reconeixen, tots els estudiants i tot el personal, que no és just que els mestres facin més cas dels nois que de les noies?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.8 | *Els mestres planifiquen, ensenyen i revisen la feina plegats*

- i) Comparteixen, els mestres, la planificació de projectes de treball per a lliçons i deures?
- ii) Es dediquen, els mestres, a l'ensenyança en col·laboració amb altres mestres?
- iii) S'utilitza sempre l'ensenyança associativa com a una oportunitat per a compartir la reflexió sobre l'aprenentatge dels estudiants?
- iv) Accepten, els mestres, de bon grat, comentaris de col·legues sobre, per exemple, l'accessibilitat de la llengua d'instrucció i la participació en les activitats per part dels estudiants?
- v) Modifiquen, els mestres, la manera d'ensenyar, en resposta a la informació que reben de col·legues?
- vi) Comparteixen, els mestres i els mestres de suport, el fet de treballar amb individus, grups i la classe sencera?
- vii) Proporcionen, els mestres i altre personal amb qui treballen, un model de cooperació pels estudiants?
- viii) Treballen, els mestres, amb altres en la resolució conjunta de problemes quan preocupa el progrés d'un estudiant o d'un grup?
- ix) Comparteix, el personal que treballa associat amb altres, la responsabilitat d'assegurar-se que tots els alumnes participin?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.9 | *Els mestres es preocupen de donar suport a l'ensenyament i la participació de tots els estudiants*

- i) Prenen, el grup-classe i els mestres, responsabilitat en les lliçons, de cara a l'aprenentatge de tots els estudiants?
- ii) Comproven, els mestres, el progrés de tots els estudiants durant les lliçons?
- iii) Reparteixen, els mestres, la seva atenció de manera equitativa, sigui quin sigui el gènere i l'origen ètnic de l'alumne?
- iv) Senten, tots els estudiants, que se'ls tracta amb justícia?
- v) Es tracta de veure l'ensenyament i el suport des del punt de vista dels alumnes?
- vi) Es preocupen, els mestres de suport, d'augmentar la participació de tots els estudiants?
- vii) Tenen, els mestres, com a objectiu el fet de maximitzar la independència dels estudiants vers el seu suport?
- viii) Busquen, els mestres, alternatives al suport individual; per exemple, mitjançant la planificació de lliçons i de recursos, i ensenyant en grup?
- ix) Es veu sempre, la presència addicional d'adults, com a una oportunitat per a reflexionar sobre el currículum i la manera d'enfocar l'ensenyament de tots els estudiants?
- x) Es veuen, els esforços per eliminar les barreres a l'aprenentatge i la participació d'un estudiant, com a oportunitats per a millorar l'experiència de classe de tots els estudiants?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.10 | *Els ajudants (i mestres de suport) es preocupen de donar suport a l'ensenyament i la participació de tots els estudiants*

- i) Estan, els ajudants (i mestres de suport) estan involucrats en la participació i revisió dels currículums?
- ii) Estan, els ajudants (i mestres de suport), subjectats a un currículum, més que no pas uns estudiants determinats?
- iii) Es preocupen, els ajudants (i mestres de suport), d'augmentar la participació de tots els estudiants?
- iv) Els ajudants (i mestres de suport), han de tenir com a objectiu el fet de maximitzar la independència dels estudiants del seu suport directe; és a dir, procurar que els estudiants no depenguin directament del seu suport?
- v) Estimulen, els ajudants (i mestres de suport), el fet que es doni suport als estudiants que tenen dificultats d'aprenentatge?
- vi) Tenen en compte, els ajudants (i mestres de suport), el fet d'evitar en interferir en les relacions dels joves amb els seus iguals?
- vii) Es dóna als ajudants (i mestres de suport) una descripció del seu treball que els doni paràmetres de les seves tasques i que els doni la seguretat que no s'espera que adoptin responsabilitats per les quals no se'ls pagarà?
- viii) Es demanen els punts de vista dels ajudants (i mestres de suport) sobre la naturalesa de les seves descripcions de treball?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.11 | *Els deures contribueixen a l'aprenentatge de tots*

- i) Els deures tenen sempre un objectiu clar d'ensenyament?
- ii) Estan els deures relacionats amb la perícia i els coneixements de tots els estudiants?
- iii) Hi ha oportunitats per a enregistrar de moltes maneres?
- iv) Amplien, els deures, la perícia i els coneixements de tots els estudiants?
- v) S'ajuden, els mestres, entre si, per a establir deures que siguin útils?
- vi) Es dona als estudiants prou oportunitats per aclarir el que se'ls demana en els deures abans que s'acabi la classe?
- vii) Es modifiquen les tasques dels deures si les discussions rebel·len que aquestes no tenen sentit o que no són apropiades per alguns dels estudiants?
- viii) Hi ha oportunitats per fer deures a l'escola durant l'hora de dinar o fora d'hores escolars?
- ix) S'integren, els deures, en la planificació del currículum de curs?
- x) Encoratgen, els deures, a que els estudiants es responsabilitzin del seu propi aprenentatge?
- xi) S'asseguren els que estableixen els deures que es puguin fer sense l'ajut dels pares-mares/tutors?
- xii) Tenen oportunitat, els estudiants, de col·laborar en els deures?
- xiii) Tenen els estudiants alguna opció quant als deures, de manera que els puguin relacionar amb el desenvolupament dels seus coneixements i dels seus propis interessos?
- xiv) Poden els estudiants fer servir els deures per a sostenir una àrea d'interès al llarg d'un període de temps?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.1 | Articular l'aprenentatge

Indicador C.1.12 | *Tot l'alumnat participa en activitats fora de la classe*

- i) Hi ha una sèrie de clubs o societats que agradin a tots els estudiants?
- ii) S'ofereix transport a fi que els estudiants que han de viatjar lluny o que tinguin una mobilitat restringida puguin prendre part en activitats que es fan fora d'hores de classe?
- iii) S'anima a tots els estudiants a formar part de grups de música i teatre i activitats físiques?
- iv) Hi ha oportunitats per tal que les noies i els nois formin part de grups d'un sol sexe quan hi ha activitats en les quals un dels gèneres predomina (com els jocs d'ordinador, d'escacs o corals)?
- v) Hi ha oportunitats de formar grups d'un sol sexe quan se'ls prohibeix activitats mixtes per raons culturals, religioses o d'altres?
- vi) Es procura que els nens i joves no monopolitzin els espais de joc (per exemple, jugant a futbol)?
- vii) S'ensenya als estudiants un repertori de jocs al pati que puguin incloure nens amb diverses habilitats?
- viii) Els estudiants escollits per a representar les classes, reflecteixen la diversitat d'estudiants de l'escola?
- ix) Els estudiants escollits per a representar l'escola, reflecteixen la diversitat d'estudiants de l'escola?
- x) Tenen accés, tots els estudiants de l'escola, a viatges escolars, fins i tot visites a l'estranger, sigui quin sigui el seu nivell d'assoliment o discapacitat?
- xi) Es dona a tots els estudiants oportunitats per participar en activitats fora de l'escola?
- xii) Es dona a tots els estudiants oportunitats per prendre part en activitats que recolzen i beneficien les comunitats locals?
- xiii) Encoratgen, els jocs i les lliçons d'Educació Física, els esports i el bon estat físic per a tothom?
- xiv) Inclouen, els dies d'esport, activitats en les quals tothom pugui participar, sigui quin sigui el seu nivell de perícia o discapacitat?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.2 | Mobilitzar recursos

Indicador C.2.1 | *Per a donar suport a la inclusió, els recursos escolars es distribueixen de manera justa*

- i) Hi ha una distribució oberta i equitativa dels recursos de l'escola?
- ii) Queda clar com s'assignen els recursos per a recolzar estudiants d'edats i assoliments diversos?
- iii) S'empren els recursos per a encoratjar l'aprenentatge independent?
- iv) És conscient, el personal, de quins recursos han estat delegats a l'escola per a donar suport a alumnes classificats com a que "tenen necessitats d'educació especial"?
- v) Es fan servir, els recursos delegats per a cobrir "necessitats d'educació especial", per augmentar la capacitat de l'escola d'atendre la diversitat?
- vi) Es dediquen recursos de suport per a evitar barreres a l'aprenentatge i participació i per a minimitzar la classificació d'estudiants?
- vii) Revisa, el personal, l'ús de recursos delegats, amb regularitat, a fi que puguin ser utilitzats amb flexibilitat per atendre les necessitats canviants de tots els estudiants?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.2 | Mobilitzar recursos

Indicador C.2.2 | *Els recursos comunitaris es coneixen i s'utilitzen*

- i) Hi ha un registre de recursos dins la localitat, que es posi al dia amb regularitat, i que puguin donar suport a l'ensenyament i l'aprenentatge? Aquests podrien ser:
- Museus
 - Galeries d'art
 - Centres religiosos locals
 - Representants de grups i associacions comunitàries
 - Associacions de veïns, de poble, de ciutats i comarcals
 - Negocis locals
 - Hospitals
 - Llars d'avis
 - Policia
 - Bombers
 - Cossos de voluntaris
 - Centres i instal·lacions esportives
 - Parcs
 - Autoritats fluvials, d'aigua i canals
 - Polítics
 - Líders de minories ètniques
 - Sindicats
 - Centres d'atenció al ciutadà
 - Biblioteques
 - Granges rurals i de ciutat
 - Autoritats del camp
 - Autoritats d'edificis antics i històrics
 - Autoritats de transports, estacions de tren i aeroports
 - Centres d'estudi
 - Universitats i centres de formació permanent

- ii) Contribueixen, els membres de les comunitats locals, al currículum de l'escola?
- iii) Serveixen els pares-mares/tutors i altres membres de la comunitat com a font de suport a les aules?
- iv) Estan els adults amb discapacitats involucrats en el recolzament d'estudi en l'escola?
- v) Actua la gent que treballa a l'àrea com a persones de referència-tutors per a donar suport als estudiants amb dificultats?
- vi) S'utilitzen els recursos que algunes llars tenen, com el material de consulta, per a donar suport a tots els estudiants?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.2 | Mobilitzar recursos

Indicador C.2.3 | *L'expertesa del personal s'utilitza plenament*

- i) S'encoratja el personal perquè faci servir i comparteixi tota la seva expertesa i coneixement per a donar suport a l'ensenyament?
- ii) S'encoratja el personal a desenvolupar la seva expertesa i coneixements?
- iii) S'utilitzen els idiomes parlats pel professorat com a recurs per l'alumnat?
- iv) Ofereixen els mestres amb habilitats i coneixements particulars el seu ajut als altres?
- v) S'aprofiten les diferències de cultura i origen del personal per a desenvolupar l'ensenyança i el currículum?
- vi) Té el personal oportunitats tan oficials com extra-oficials per a resoldre el que els preocupa de l'alumnat, fent servir l'expertesa dels uns i dels altres?
- vii) Es preveuen situacions per a què el professorat parlar, comparteixi o contrasti les opinions que tenen sobre l'origen de les dificultats de l'alumnat?
- viii) Ofereix, el personal, perspectives alternatives sobre el que els preocupa de l'alumnat?
- ix) Aprèn el personal de l'escola amb la pràctica instructiva i l'experiència del personal d'altres escoles?
- x) Hi ha alguna acció per a què el personal d'educació especial comparteixi la seva expertesa amb el personal d'escola ordinària?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.2 | Mobilitzar recursos

Indicador C.2.4 | *Les diferències en l'alumnat s'empren com a recurs per a l'ensenyament i l'aprenentatge*

- i) Es convida els estudiants a reunir el seu coneixement, per exemple, de diferents països, regions i àrees de ciutats/pobles o sobre les històries de les seves famílies?
- ii) S'ensenyà els estudiants sobre el que poden aprendre d'altres que provenen d'altres orígens i que tenen una experiència diferent de la vida?
- iii) Fan de tutors, els estudiants amb més coneixements o perícia en una àrea, d'aquells que en tenen menys?
- iv) Hi ha oportunitats per estudiants de diferents edats a donar-se suport mutu?
- v) S'escull una àmplia varietat d'estudiants per a ensenyar els altres?
- vi) Es veu a tothom com a que té importants lliçons per ensenyar en virtut de la seva individualitat, sigui quin sigui el seu assoliment a l'escola o la seva discapacitat?
- vii) Fan servir, els estudiants, la varietat de llengües que saben com a part integral del currículum i com a un ric recurs lingüístic per a treballs d'idioma?
- viii) Passen, els estudiants que han superat un problema concret, els beneficis de la seva experiència a d'altres?
- ix) Es fan servir, les barreres a l'aprenentatge i la participació d'alguns estudiants, per exemple, en aconseguir accés físic a una part de l'edifici o a un aspecte del currículum, com a una manera de resoldre els problemes que presenten les tasques o els projectes?

Preguntes addicionals:

DIMENSIÓ C Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

C.2 | Mobilitzar recursos

Indicador C.2.3 | *El personal desenvolupa recursos per a l'aprenentatge i la participació*

- i) Desenvolupen, els mestres, recursos compartits per a donar suport a l'ensenyament?
- ii) Coneix, tot el personal, els recursos de què es disposa per a donar suport a les lliçons?
- iii) Dóna la biblioteca suport independent a l'aprenentatge?
- iv) S'organitza la biblioteca de tal manera que doni suport per tal que tothom aprengui?
- v) Hi ha una gamma de novel·les i altres estils literaris per a tots els estudiants, amb inclusió de la varietat de llengües emprades pels estudiants i *braille* i cassettes pels estudiants amb impediments visuals?
- vi) Hi ha una biblioteca de vídeos ben organitzada?
- vii) S'integren, els ordinadors, en l'ensenyança al llarg del currículum?
- viii) Existeix un sistema per a utilitzar de manera efectiva els programes educatius de la televisió dins el currículum?
- ix) Es fa servir, de manera eficaç, l'internet i l'e-mail per part del personal per a augmentar l'ensenyament i l'aprenentatge?
- x) Es dóna als estudiants oportunitats per a comunicar-se amb altres per escrit, telèfon i per e-mail?
- xi) Fan servir els estudiants l'internet com a ajuda per treball fet a l'escola i pels deures que es fan a casa?
- xii) S'utilitzen cassettes per a donar suport al treball oral al llarg del currículum?
- xiii) S'exploten les oportunitats que ofereixen les noves tecnologies quan se'n disposa, com per exemple, programes de reconeixement de veus, per ajudar els estudiants que tenen dificultats extremes d'escriptura?
- xiv) Es fan servir els fulls de treball només quan tots els estudiants els entenen amb claredat i entenen el seu aprenentatge?
- xv) S'adapten apropiadament els materials curriculars, per exemple, fent que els estudiants discapacitats disposin de llibres amb lletra ampliada o *braille*?

Preguntes addicionals:

Part 4

Qüestionaris, DEE (Igualtat en l'educació de discapacitats) i lectura addicional

Contingut

Prioritats pel desenvolupament – full resum
Qüestionari d'indicadors
Qüestionari d'indicadors adaptat per estudiants i pares-mares
Qüestionari global integrat "Sleaward"
El meu qüestionari d'escola secundària
Qüestionari per a pares-mares/tutors
El meu qüestionari de l'escola primària
Igualtat en l'educació de discapacitats (DEE)
Entrenament per la inclusió
Lectura addicional

Prioritats pel desenvolupament

Full de resum

Feu un senyal (√) en qualsevol dels grups següents per indicar la vostra relació amb l'escola:

- Mestre Ajudant d'ensenyament Un altre membre del personal
 Estudiant Pare-mare/tutor Director Altres (especificar)

Anoteu una o dues prioritats en qualsevol de les àrees que creieu que cal desenvolupar dins l'escola. Es podrien emmarcar com a un indicador o grups d'indicadors, una pregunta o grups de preguntes o un assumpte addicional no cobert pels materials de l'INDEX. S'hauria de considerar les implicacions d'un suggeriment en una dimensió per a fer canvis a altres dimensions.

DIMENSIÓ A: Crear CULTURES inclusives

Construir una comunitat - *Indicadors / preguntes / altres temes:*

Establir valors inclusius - *Indicadors / preguntes / altres temes:*

DIMENSIÓ B: Produir POLÍTIQUES inclusives

Desenvolupar una escola per a tots - *Indicadors / preguntes / altres temes:*

Organitzar suport a la diversitat - *Indicadors / preguntes / altres temes:*

DIMENSIÓ C: Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives

Articular l'aprenentatge - *Indicadors / preguntes / altres temes:*

Mobilitzar recursos - *Indicadors / preguntes / altres temes:*

Qüestionari 1

QÜESTIONARI D'INDICADORS

Si us plau, poseu un senyal (✓) en qualsevol dels grups següents per indicar la vostra relació amb l'escola:

- Mestre Ajudant d'ensenyament Un altre membre del personal
 Estudiant Pare-mare/tutor Director Altres (especificar)

Si us plau, poseu la lletra que reflecteixi més bé el vostre acord o desacord al costat de cada frase:

a) Totalment d'acord; b) D'acord fins a cert punt; c) No hi estic d'acord; d) Necessito més informació

A.1.1 Es fa que tothom se senti benvingut en aquesta escola

A.1.2 Els estudiants s'ajuden entre si

A.1.3 El personal col·labora entre si

A.1.4 El personal i els estudiants es tracten amb respecte els uns als altres

A.1.5 Hi ha una associació entre el personal i els pares-mares/tutors

A.1.6 El personal i els directores treballen plegats

A.1.7 Totes les comunitats locals estan involucrades amb l'escola

A.2.1 Hi ha expectatives elevades per a tots els estudiants

A.2.2 El personal, directores, estudiants, pares-mares/tutors comparteixen una filosofia d'inclusió

A.2.3 Es valora els estudiants de manera igualitària

A.2.4 Es tracta els estudiants i el personal com a éssers humans, a més a més que com a ocupants d'un paper

A.2.5 El personal procura eliminar totes les barreres que s'oposen a l'aprenentatge i la participació a l'escola

A.2.6 L'escola s'esforça en minimitzar les pràctiques discriminatòries

B.1.1 Els nomenaments i les promocions de personal són justos

B.1.2 S'ajuda a tot el personal nou a instal·lar-se a l'escola

B.1.3 L'escola s'esforça a admetre a tots els estudiants del seu entorn

B.1.4 L'escola fa que els seus edificis siguin físicament accessibles per a tothom

B.1.5 S'ajuda a tots els estudiants nous a sentir-se ben instal·lats

B.1.6 L'escola organitza els grups d'ensenyament de manera que tots els estudiants siguin valorats

B.2.1 Es coordinen totes les formes de suport

B.2.2 Les activitats de desenvolupament de personal ajuden el personal a respondre a la diversitat d'estudiants

B.2.3 Les polítiques de "necessitats especials" són polítiques d'inclusió

B.2.4 El Codi de Pràctica es fa servir per a reduir les barreres a l'ensenyament i la participació de tots

B.2.5 El suport pels que estan estudiant el català (anglès) com a llengua addicional es coordina amb el suport a l'ensenyament

B.2.6 Les polítiques pastorals i de comportament estan lligades a les polítiques de suport a l'ensenyament i desenvolupament de currículums

B.2.7 Les pressions d'exclusió disciplinària disminueixen

B.2.8 Es redueixen les barreres a l'assistència a classe

B.2.9 Es redueix al màxim la intimidació

C.1.1 Les lliçons responen a la diversitat d'estudiants

C.1.2 Les lliçons es fan accessibles a tots els estudiants

C.1.3 Les lliçons desenvolupen una comprensió envers la diferència

C.1.4 Els estudiants estan activament involucrats en el seu propi aprenentatge

C.1.5 Els estudiants aprenen en col·laboració

C.1.6 Les avaluacions encoratgen l'assoliment de tots els estudiants

C.1.7 La disciplina a les aules es basa en el respecte mutu

C.1.8 Els mestres planifiquen, revisen i ensenyen en col·laboració

C.1.9 Els mestres es preocupen de donar suport a l'ensenyament i la participació de tots els estudiants

C.1.10 Els ajudants que donen suport a l'ensenyament es preocupen de que aquest suport el rebin tots els estudiants

C.1.11 Els deures contribueixen a que tothom aprengui

C.1.12 Tots els estudiants participen en les activitats que s'esdevenen fora de les aules

C.2.1 Els recursos de l'escola es distribueixen equitativament a fi de donar suport a la inclusió

C.2.2 Els recursos de la comunitat es coneixen i es fan servir

C.2.3 S'utilitza plenament la perícia del personal

C.2.4 Les diferències entre estudiants es fan servir com a recurs per a l'ensenyament i la participació

C.2.5 El personal desenvolupa recursos per a l'ensenyament i la participació

Prioritats pel desenvolupament:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Qüestionari 2

INDICADORS ADAPTATS PER A LA INCLUSIÓ

(Estudiants i pares-mares)

Si us plau, poseu la lletra que reflecteixi més bé el vostre acord o desacord al costat de cada frase:

a) Totalment d'acord; b) D'acord fins a cert punt; c) No hi estic d'acord; d) Necessito més informació

A.1.1 Es fa que tothom se senti benvingut en aquesta escola

A.1.2 Els estudiants s'ajuden els uns als altres

A.1.3 El personal treballa bé entre si

A.1.4 El personal i els estudiants es tracten amb respecte mutu

A.1.5 Els pares-mares se senten involucrats amb l'escola

A.1.6 El personal i els directores treballen bé plegats

A.1.7 Els mestres no afavoreixen un grup de nens i joves més que a altres

A.2.1 Hi ha expectatives elevades per a tots els estudiants

A.2.2 Els mestres tracten d'ajudar a tots els estudiants per tal que donin el millor de si mateixos

A.2.3 Els mestres creuen que tots els estudiants són igual d'importants

B.1.4 L'escola facilita l'entrada a l'escola dels nens i joves amb discapacitats

B.1.5 Quan t'incorpores a l'escola per primera vegada se t'ajuda a sentir-te ben instal·lat

B.1.6 Als mestres els agraden tots els grups d'ensenyament per igual

B.2.7 Els mestres tracten de resoldre les dificultats de comportament sense voler que els nens deixin l'escola

B.2.8 Els mestres treballen fort per fer que l'escola sigui un bon lloc on anar

B.2.9 Cal fer més per aturar la intimidació

C.1.1 Els mestres intenten que les lliçons siguin fàcils d'entendre per a tothom

C.1.3 S'ensenyava als estudiants a apreciar la gent d'orígens diferents als seus

C.1.4 Els estudiants, generalment, saben el que se'ls ensenyarà en les properes lliçons

C.1.5 En les lliçons, els mestres esperen que els estudiants s'ajudin els uns als altres

C.1.7 En la major part de les lliçons, els estudiants i els mestres es comporten bé els uns amb els altres

C.1.9 Els mestres ajuden a tothom que té dificultats amb les seves lliçons

C.1.10 Els ajudants a l'ensenyament treballen amb qualsevol que necessiti ajut

C.1.11 Els deures ajuden a aprendre i s'expliquen com cal

C.1.12 S'organitzen activitats, fora de les classe, que interessin a tothom

Quins tres canvis us agradaria veure a l'escola?

1 _____

2 _____

3 _____

Quines tres coses penseu que funcionen bé a l'escola?

1 _____

2 _____

3 _____

Qüestionari 3

Què opino sobre l'escola activa "Sleaward" (exemple concret)

Estic en el grup de tutoria _____

HOME

DONA

Si us plau, poseu la lletra que reflecteixi més bé el vostre acord o desacord al costat de cada frase:

a) Totalment d'acord; b) D'acord fins a cert punt; c) No hi estic d'acord; d) Necessito més informació

1. Crec que aquesta és una bona escola
2. Aquesta és la millor escola de l'àrea
3. La meva família creu que aquesta és una bona escola
4. M'agradaria que hi hagués igual nombre de nois que de noies a l'escola
5. M'agradaria que hi hagués una barreja més gran d'estudiants de diferents orígens
6. M'agradaria estudiar Bengali al GCSE
7. Trobo que la vida a la llar i la vida a l'escola estan en conflicte
8. Trobo que els estudiants haurien de poder parlar en Sylheti durant les lliçons
9. De vegades, els estudiants es diuen coses a classe que no els agradaria que el mestre sentís
10. Crec que l'organització de dutxes per Educació Física és satisfactòria
11. Crec que els lavabos de l'escola són correctes
12. Em seria més fàcil que hi hagués un armari amb clau on poder deixar les meves coses
13. Degut a les meves creences religioses, em trobo incòmode en algunes classes
14. Em preocupa poder tenir problemes amb grups concrets de joves
15. En aquesta escola, els nois i les noies es tracten amb respecte
16. És més fàcil barrejar-se amb estudiants del sexe contrari a dins de l'escola que a fora
17. En aquesta escola, els estudiants discapacitats són tractats amb respecte
18. En aquesta escola, no es maltracta a ningú per culpa del color de la pell
19. Puc barrejar-me amb estudiants, dins l'escola, que no viuen al meu barri
20. Puc barrejar-me amb estudiants, fora de l'escola, que no provenen del meu barri
21. Considero que la meva religió és respectada en aquesta escola
22. Penso que a la meva família no els agradaria les persones amb qui em barrejo a l'escola
23. Ningú no és tractat malament degut als orígens de la família de la qual prové
24. He estat intimidat en aquesta escola durant el darrer any
25. Molts estudiants són intimidats en aquesta escola
26. Els estudiants que estan aprenent a parlar català (anglès) reben l'ajut que els cal
27. Qualsevol estudiant pot rebre ajut dels mestres en les lliçons quan els en cal
28. Els estudiants reben ajut d'altres estudiants en les lliçons
29. Hi ha un lloc, a casa, on puc fer els meus deures
30. Quan vull, puc fer els deures a l'escola
31. Crec que els mestres i els estudiants s'avenen prou bé
32. Crec que els mestres s'interessen més pels estudiants que assoleixen millors notes

Aquestes són les tres coses que més m'agradaria canviar de l'escola

1. _____
2. _____
3. _____

Aquestes són les tres coses que més m'agraden de la meva escola

1. _____
2. _____
3. _____

Qüestionari 4

Què penso sobre la meva escola secundària

Dona Home

Estic en el curs _____

Si us plau, poseu la lletra que reflecteixi més bé el vostre acord o desacord al costat de cada frase:

a) Totalment d'acord; b) D'acord fins a cert punt; c) No hi estic d'acord; d) Necessito més informació

1. A les classes, sovint treballo amb altres estudiants, en parella i en grups petits
2. M'agraden gairebé totes les lliçons
3. Quan tinc un problema amb el meu treball, demano ajut als professors
4. Estic aprenent molt a l'escola
5. Els meus amics m'ajuden a classe quan no me'n surto amb el meu treball
6. Disposar d'un ajudant de suport a l'aprenentatge en algunes lliçons m'ajuda a aprendre
7. En les lliçons, als mestres els interessa escoltar les meves idees
8. Als mestres no els sap greu que m'equivoqui (en el meu treball) sempre que faci tot el que pugui
9. El meu treball és exhibit a les parets de l'escola
10. El personal d'aquesta escola em tracta bé
11. Crec que els mestres són justos quan castiguen un estudiant
12. Crec que els mestres són justos quan alaben o premien un estudiant
13. Crec que a alguns mestres els agraden més uns estudiants que altres
14. Quan se'm donen deures, generalment entenc el que he de fer
15. Acostumo a fer els deures que em donen
16. Gairebé sempre m'agrada estar a l'escola
17. Aquesta era una de les escoles on volia anar en acabar l'escola primària
18. De totes les altres escoles secundàries, crec que aquesta és la millor
19. La meva família creu que aquesta és una bona escola
20. És bo tenir estudiants de diferents orígens en aquesta escola
21. Es convida a venir aquí a qualsevol estudiant que visqui a prop d'aquesta escola
22. Si en aquesta escola et portes malament de debò, se t'envia a casa
23. L'escola té tota la raó en enviar a casa els estudiants si no s'han portat bé
24. Tinc alguns bons amics a aquesta escola
25. Em preocupa que em posin mots a l'escola
26. Em preocupa que se'm pugui intimidar a l'escola
27. Si algú m'intimidés, l'hi diria a un mestre
28. A l'hora de dinar, de vegades vaig a clubs o faig pràctiques esportives
29. Després de l'escola, de vegades, vaig a clubs o faig pràctiques esportives
30. Hi ha llocs còmodes a l'escola on puc anar a l'hora de dinar
31. M'agrada el meu tutor
32. El meu tutor em té simpatia
33. Si no he anat a l'escola durant un dia sencer, el meu tutor vol saber on he estat

Si pogués, canviaria aquestes tres coses d'aquesta escola

1. _____
2. _____
3. _____

Aquestes tres coses són les que m'agraden d'aquesta escola

1. _____
2. _____
3. _____

Gràcies per la teva ajuda.

Qüestionari 5

Qüestionari per a pares-mares/tutors (secundària)

Si us plau, assenyalau el curs en el qual teniu fills o filles:

Primer ESO Segon ESO Tercer ESO Quart ESO
Primer Batxillerat Segon Batxillerat

Si us plau, poseu la lletra que reflecteixi més bé el vostre acord o desacord al costat de cada frase:

a) Totalment d'acord; b) D'acord fins a cert punt; c) No hi estic d'acord; d) Necessito més informació

1. D'entre les escoles locals, jo volia que els meus fills/es vinguessin a aquesta escola
2. Els meus fills volien anar a aquesta escola
3. La informació que se'm va donar quan els meus fills van venir a l'escola per primera vegada va ser excel·lent
4. Les cartes que m'envien a mig curs em tenen al dia sobre els canvis que s'esdevenen a l'escola
5. Jo crec que l'escola em manté ben informat/ada sobre el progrés dels meus fills
6. Crec que el personal manté una actitud amistosa envers mi i els altres pares-mares
7. Quan el progrés del meu fill/a em preocupa, sé amb qui contactar
8. Quan parlo amb el personal del que em preocupa relatiu al progrés del meu fill/a, hi tinc confiança
9. L'escola proporciona una informació clara sobre com puc ajudar els meus fills/es a fer els seus deures
10. Als meus fills/es els agrada ser en aquesta escola
11. Crec que el personal treballa més per ajudar a alguns alumnes que a d'altres
12. Tots els nens/neses que viuen a l'entorn de l'escola hi són benvinguts
13. Es valora a totes les famílies per igual, siguin quins siguin els seus orígens
14. La intimidació és un problema a l'escola
15. Si un estudiant no es comporta, és correcte enviar-lo a casa
16. Si un estudiant es comporta incorrectament permanentment, caldria excloure'l permanentment de l'escola
17. Els meus fills van als clubs i participen en altres activitats que s'esdevenen a l'hora de dinar i/o després de l'escola
18. Abans de fer canvis a l'escola, es demana l'opinió dels pares-mares
19. El personal valora més els pares que ajuden a l'escola que els que no ho fan
20. El personal d'aquesta escola encoratja a tots els estudiants a fer el millor que puguin, i no només als més capaços

Gràcies per respondre aquest qüestionari.

Si us plau, afegiu a continuació qualsevol altre comentari sobre l'escola que pugui ajudar a fer-la un lloc millor pels seus fills. Per exemple, coses que canviariu i coses amb les quals esteu bastant satisfets

Qüestionari 6
El que penso de la meva escola primària

Sóc una noia Sóc un noi
Estic a la classe _____

Si us plau, poseu la lletra que reflecteixi més bé el vostre acord o desacord al costat de cada frase:
a) Totalment d'acord; b) D'acord fins a cert punt; c) No hi estic d'acord; d) Necessito més informació

1. De vegades, faig feina a classe en parelles o bé amb un amic
2. La meva classe, de vegades, es divideix en grups per fer la feina
3. Ajudo els meus amics amb la seva feina quan no se'n surten
4. Els meus amics m'ajuden amb la meva feina quan no me'n surto
5. El que faig a classe es posa a les parets perquè la gent ho vegi
6. Al meu mestre/a li agrada escoltar les meves idees
7. A la meva mestre/a li agrada ajudar-me amb la meva feina
8. M'agrada ajudar al mestre/a quan ell o ella té feina
9. Crec que les regles de la nostra classe són justes
10. A Alguns dels nens/nenes de la meva classe els diuen noms lletjos
11. De vegades se m'intimida al pati
12. Quan em sento desgraciat/ada a l'escola, sempre hi ha un adult que es preocupa per mi
13. Quan els nens/nenes de la meva classe es barallen, el mestre/a ho soluciona amb justícia
14. Crec que escriure els meus objectius pel curs, m'ajuda a millorar la meva feina
15. De vegades, el meu mestre/a em deixa escollir el treball que he de fer
16. Em sento satisfet/a amb mi mateix/a quan he fet un bon treball
17. Quan tinc deures, acostumo a entendre el que se suposa que he de fer
18. Al meu mestre/a li agrada que li expliqui el que faig a casa
19. La meva família creu que aquesta és una bona escola
20. Si estic absent a l'escola, el meu mestre/a em pregunta on he estat

Les tres coses que m'agraden més de la meva escola són:

1. _____
2. _____
3. _____

Les tres coses que no m'agraden gens de la meva escola són:

1. _____
2. _____
3. _____

Gràcies per la teva ajuda!

La Igualtat en l'Educació de Discapacitats (DEE)
Preparar-se per la perspectiva inclusiva
(aquest apartat s'inclou originàriament aquest model fou desenvolupat en l'àmbit de l'educació especial)

La DEE (Igualtat en l'Educació de Discapacitats) complementa el treball de l'INDEX. La gent oprimida ho està per una ideologia d'arrels profundes. Això s'associa a un model "mèdic" en el qual els problemes venen per una incapacitat de l'individu per no veure que la societat és responsable de les barreres a la participació. En un "model social" trobem les barreres a l'entorn de l'escola, les actituds i les organitzacions com els majors obstacles per assolir la inclusió. La DEE ofereix a les escoles un programa de preparació en dies o mitjos dies, dirigides per dos entrenadors per a la igualtat pels incapacitats, que són alhora discapacitats, i que desenvolupen un pensament sobre aquest model social. Una xarxa de treball nacional de formadors/preparadors per a la inclusió ha estat establerta pel DEE amb el recolzament del Departament d'Educació i de Treball. Aquest treball ha estat desenvolupat al llarg dels darrers tres anys per Richard i Michelene Mason, seguint la publicació de: "*Disability equality in the Classroom; a human rights issue*" (Igualtats en les aules pels discapacitats: una qüestió de drets humans) per l'*Inner London Education Authority* l'any 1990.

Per a més informació, podeu contactar amb:

Disability Equality in Education
Unit 4Q
Leroy House
436 Essex Road
London N1 3QP
Telèfon 020 7354 3372
Fax 023 7354 3372
e-mail r.rieser@btinternet.com

Lectures recomanades

- Ainscow, M. (1991) *Effective schools for all*. London, Fulton. (Hi ha traducció castellana)
- Ainscow, M.; Hopkins, D.; Southworth, G. and West, M. (1996), *Creating the conditions for school improvement*. London, Fulton.
- Ainscow, M. (1999) *Understanding the development of inclusive schools*, London, Falmer (Hi ha traducció castellana).
- Armstrong, F., Armstrong D., and Barton, L., (1999) (eds) *Inclusive education: policy, contexts and comparative perspectives*, London, Fulton.
- Balshaw, M. (1999) *Help in the classroom* (2nd edition), London, Fulton.
- Barrow, G. (1998) *Disaffection and inclusion. Merton's mainstream approach to difficult behaviour*, Bristol, CSIE.
- Bearne, E. (1996) *Differentiation and diversity in the primary curriculum*, London, Routledge.
- Blair, M. And Bourne, J. With Coffin, C., Creese, A., and Kenner, C.(1999) *Making the difference: teaching and learning strategies in successful multi-ethnic schools*, London, HMSO.
- Booth, T., Swann, W., Masterton, M., (eds) (1992) *Curricula for diversity in education*, London, Routledge.
- Booth, T., Swann, W., Masterton, M., (eds) (1992) *Policies for diversity in education*, London, Routledge.
- Booth, T. and Ainscow, M. (1998) *From them to us: An international study of inclusion in education*. London, Routledge.
- Clark C., Dyson A., and Millward A., 1995 (eds) *Towards inclusive schools?* London, Fulton.
- Department for Education and Employment (1999) "Inclusion: providing effective learning opportunities for all pupils", in *The national curriculum handbook for primary teachers in England*, London, DfEE.
- Eichinger, J., Meyer, L.H. and D'Aquanni, M. (1996) "Evolving best practices for learners with severe disabilities". *Special Education Leadership Review*, p.1-13
- Epstein, D. ed. (1998) *Failing boys? Issues in gender and achievement*, Buckingham, Open University Press.
- Farrell, P., Balshaw, M. and Polat, F. (1999) *The management role and training of learning support assistants*, London, DfEE.
- Gillborn, D. and Gipps C. (1996) *Recent research on the achievement of ethnic minority pupils*, London, HMSO.
- Hart, S. (1996) *Beyond special needs: Enhancing children's learning through innovative thinking*, London, Paul Chapman.
- Hart, S. (ed), (1996) *Differentiation and the secondary curriculum*, London, Routledge.
- Jordan, L. and Goodey C. (1996) *Human rights and school change, The Newham story*. CSIE, Bristol.
- Language and Curriculum Access Service (LcaS) (1999) *Enabling progress in multilingual classrooms*, London, London Borough of Enfield.
- Leicester, M. (1991) *Equal opportunities in school: sexuality, race, gender and special needs*, Harlow, Longman.
- Lipsky, D. and Gartner, A (1997) *Inclusion and school reform: Transforming America's classrooms*, Baltimore, P. Brookes Publishing.
- Louis, K.S. and Miles. M. (1990). *Improving the urban high school: What works and why*, London, Teachers College.
- MacBeith, J., Boyd, B., Rand, J. and Bell, S. (1996) *School speak for themselves*. National Union of Teachers.
- Macpherson, W. (1999) *The Stephen Lawrence Inquiry*, London, HMSO.
- Marlowe, B. A. and Page, M.L. (1998) *Creating and sustaining the constructivist classroom*, London, Corwin Press/Sage.
- Murphy, P.F. and Gipps C. (1999) *Equity in the classroom: towards effective pedagogy for girls and boys*, London, Falmer and UNESCO.
- Office for Standards in Education (1999) *Raising the attainment of ethnic minority pupils; school and local education authority responses*, London, Ofsted.
- Potts, P., Armstrong, F. and Masterton, M. (1995) *Equality and diversity in education: Learning, teaching and managing schools*, London, Routledge.
- Riddell, S. (1992) *Gender and the politics of the curriculum*, London, Routledge.
- Rieser, R. and Mason, M. (eds) (1990) *Disability equality in the classroom: a human rights issue*, London, ILEA.
- Rogers, R. (1996) *Developing an inclusive policy for your school*, Bristol, CSIE.

- Sapon-shevin, M. (1999) *Because we can change the world; a practical guide to building co-operative, inclusive classroom communities*, Boston, Allyn and Bacon.
- Sebba, J. and Ainscow, M. (1996) "International developments in inclusive education: mapping the issues". *Cambridge Journal of Education* 26(1), 5-18
- Sebba, J. with Sachdev D. (1997) *What works in inclusive education?* Ilford, Barnardo's.
- Shaw, L. (1998) *Inclusion in action; audio tape pack and guidebook*, Bristol, CSIE.
- Thomas, G., Walker, D. & Webb, J. (1998). *The making of the inclusive school*. London, Routledge.
- United Nations (1989) *UN Convention on the rights of the child*, London, UNICEF.
- UNESCO (1994) *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Paris, UNESCO.
- Vaughan, M. (1995) "Inclusive education in Australia: policy development and research". In Potts, P., Armstrong F., and Masterson M., (eds.) *Equality and Diversity in Education: National and International Contexts*, London, Routledge.
- Weekes, D. and Wright C. (1998) *Improving practice: a whole school approach to raising the achievement of African Caribbean Youth*, Nottingham, The Runnymede Trust.
- Wertheimer, Alison (1997) *Inclusive Education. A framework for change*. CSIE, Bristol.
- Wilson, C. and Jade, R. (1999) *Talking and listening to disabled young people at school*, London, Alliance for Inclusive Education.